

צ'בזטי מזהר"ן

קמא

דף קכ: קכא.

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה רפ

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

תורה אור
 תהלים פה (יד) צדק לפניו
 ימלך וישם לדרך פועלו:
 תהלים קט (קעב) מען
 לשוני אפרק פי כל מצותיך
 צדק:
 תהלים קכ (ח) אויה לי פי
 גרתי משך שכנתי עם אלקי
 קדר:

תורה רעה
 בראשית תולדות כו (ג)
 ועמה שא נא כליון תליון
 וקסמך וצא השדה וצדקה לי
 צדקה וצדקה:
 דניאל א (ב) וימן אדני בידו
 את והוהקים מלך והוה
 ומקצת פלי בית האלהים
 ויביאם ארץ שנגזר בית
 אלקיו ואת הפלים הביא בית
 אוצר אלקיו:

במדבר פנחס כה (יא) פינקס
 בן אלקיו בן אהרן הפהו
 השיב את תמתי מעל בני
 ישראל בקנאו את קנאתי
 בתוכם ולא כליתי את בני
 ישראל בקנאתי:
 תורה רעט
 תהלים סו (יד) אשר פצו
 שפתי ודבר פי בצר לי:

אינה יכולה לעשות דרך כבושה רק הוא עדיין שבייל דקיק פעמי הרגליו. אך הוא כמשל התינוק כשמתהיל לילך [8], שבתהילה אינו יכול להלוך יפה, אך האב מחמת גודל אהבתו ושיעשועיו עם בנו, הוא עושה מפעמי רגליו דרך. כמו שאנו רואין כשהתינוק עושה איזה דבר קטן, או מדבר איזה דיבור אף שאינו חכמה כלל, עכ"ז מחמת אהבת האב ושיעשועיו מזה, הוא מחבב הדבר ומגדילו ומרחיבו ועושה מזה דבר גדול. כמו כן השם יתברך, כשהמצוה מתהלת לילך, או כשאדם עושה איזה דרך חדש להשם יתברך, אף שבתהילה הוא שבייל דקיק, עכ"ז מחמת גודל שיעשועיו יתברך מזה, הוא עושה מפעמי רגליו דרך כבושה. וזה בחינות (תהלי' פה) צדק לפניו יהלך. צדק, היינו המצות כמה שכתוב (שם קיט) כל מצותיך צדק. כשמתהלת המצוה לילך לפניו יתברך אזי [2] וישם לדרך פעמיו, שהוא יתברך עושה דרך כבושה מפעמי הרגליו, שהם רק שבייל דקיק, ומחמת שיעשועיו, הוא משים לדרך רחב וכבוש, את פעמיו, שהם רק שבייל דקיק כנ"ל. וכ"ז נעשה על ידי אכילת שבת שמשם מקבלין כה הרגליו בבחי' (שבת קנב). דוק בכני ותשכח ברגליו [1], שעל ידי האכילה מקבלין הרגליו כה ואזי נעשה מפעמי הרגליו שהם רק שבייל דקיק, פסיעות קטנות, נעשה מהם דרך כבושה כנ"ל: וזה בחינות [7] פוסעים בו פסיעה קטנה סועדים בו לברך שלש פעמים, היינו שבשבת פוסעים פסיעה קטנה. והוא תמוה לכאורה, כי הלא אדרבא מי שמתה אשתו הראשונה פסיעותיו מתקצרות, ושבת הוא בחינות אשתו הראשונה כנ"ל, והיה ראוי שיהי' בו פסיעות גדולות ורחבות. אך סועדים בו לברך וכו' היינו שאוכלים סעודת שבת, ועי"ז באמת נתתקנין הפסיעות קטנות ונתרחבין ונעשה מהם דרך כבושה בבחי' וישם לדרך פעמיו כנ"ל. ועל כן על ידי אכילת שבת נתתקן חילול שבת, שהוא בחינות פסיעות קצרות כנ"ל, כי על ידי אכילת שבת נעשה מפסיעות קצרות רחבות ונעשה מהם דרך כבושה כנ"ל [1]: רגל הוא רפואה להריאה [1] כידוע להכמי הרפואות [1]: אויה לי פי גרתי משך (תהלים קכ). היה דרכו לכויין בתפילתו שמצטער על שהיה מתירא מיראתי הנפולות, שהם באים מש"ך דינים [2]. וזה פי גרתי משך:

תמר הוא ג"כ ב"פ ש"ך, כמוכא [1]:
רעה [יא] דע שעל הליף [2] טוב יכולין לראות כל הכלים של הבית המקדש איזה פנים יש להם. וז"ש כשאמר יצחק לעשו שיכדוק הסכין וישחוט יפה שא נא בליד, (בראשית כז) [2] רמוז על כלים של בית המקדש, שהם ניראים" על הסכין היפה כנ"ל. וכן איתא במדרש (בראשית פ' ס"ה) [1] שבליד רמוז על כלים של בית המקדש, כמ"ש שם, בליד, זה כבל, שנאמר [2] ואת הכלים הביא בית אוצר אלקיו". נמצא שכליך מרמוז על כלים של בית המקדש:

בקנאו את קנאתי (במדבר כה) בחי' הצדיק שאינו "מקנא

שום צדיק [1], לא בעוה"ז ולא בעוה"ב, רק אותו לבדו יתברך: **רעט** [2] שיש שאומרים תורה מלמטה למעלה, והיא מלמטה רחבה מאוד, שלמטה מרחיבין הדבר ומגדילין אותו מאוד ולמעלה הוא קצר, והולך ומקצר ועולה עד שלמעלה מעלה הוא קצר מאוד מאוד, כי למעלה לא נשאר מונח כלום, רק מעט מעט כי בוודאי יש שם איזה ניצוץ הקדוש. אבל יש להיפך שאומרים תורה מלמעלה למטה, ושם למעלה היא רחבה מאד מאד, וכל מה שיוורדת למטה מתקצרת ויורדת, עד שלמטה היא קצרה מאד, והיא רק מעט מעט למטה, אבל למעלה היא רחבה מאוד: וכן בהתעוררות מלמטה, צריך שיחי' מלמטה קצר, בבחינות (תהלים סו) ודבר פי בצר לי, בבחי' שופר, שהרחב הוא למעלה והקצר הוא למטה אצל הפה [2]. וזה בחינות ודבר פי בצר לי, היינו שיהיה הצד הצר והקצר אלי, אצל פי, בבחינות שופר כנ"ל. וכמו שמצינו אצל דוד בכל תפילותיו, שהתחלה היה מן המיצר והדוחק, שהיה צר לו מאוד. כגון מחמת שנפל עליו צרות אבשלום [2] או צרת נבל [2] וכדומה, ואח"כ בא באותו תפילה לתוך רוח הקודש [2]:

רפ [2] מי שצריך לדון לפני דיינים בדיון תורה, זה לו עונש ונקמה שהתורה נוקמת בו. כי באמת כל המו"מ הוא תורה, כי למשל הדין המחליף פרה בחמור [2] הוא תורה, ומכ"ש כשעושיין הדבר בעצמו הוא בודאי תורה, [2] (וכמו שמספרין [2] כ"ז בשם הבעש"ט ז"ל) וע"כ כשעושיין מו"מ, צריך שיקשר מחשבתו רק בהתורה והדינים המלוכשין שם. ומי שעוקר המו"מ מן התורה, ונופל אל המו"מ בעצמו, ואינו מקשר מחשבתו אל התורה המלוכש שם, אזי עונש"כ, שאח"כ הוא צריך לדון בדיון תורה, ואזי צריך לחזור ולהביא כל הדברים וכל המחשבות וכל העסקים שהיה לו בשעת המו"מ מתחילתו ועד סופו, צריך להביא הכל אל התורה, דהיינו שצריך לחזור ולספר הכל לפני הדיינים, והם פוסקים על זה דין תורה. נמצא שחזר ונעשה מכל דברי המשא ומתן תורה. והוא לו נקמה, שהתורה נוקמת בו על אשר עקר הדינים המלוכשים בהמשא ומתן מן התורה, ונפל אל המשא ומתן בעצמו, כאלו אין שום תורה בהמו"מ. ע"כ עונשו שצריך לבא לפני דין תורה, ואזי צריך להביא כל דברי המו"מ ולעשות מהם תורה, ואזי מראים לו שכל המו"מ הוא תורה, כי עכשיו נעשה מהכל דין תורה כנ"ל. כי בוודאי הוא צריך להביא כל הדברים אפי' כל המחשבות לפני הדיינים, כי אם חסר איזה דיבור או איזה מחשבה יתקלקל הדין תורה. וצריך דווקא להביא הכל כל מה שעבר בשעת המו"מ לפני הדיינים, והם עושיין מזה דין תורה. נמצא שחזר ונעשה מהמו"מ תורה, ומראין לו שאין הדבר כמו שהוא סבר מתחילה שאין בהמו"מ תורה, כי הלא ראה בעיניך שכל

12 לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
 13 ב"מ ק.
 14 מוהר"ת בתקפא
 15 בעש"ט עה"ת פרשת בהר את ה'.
 16 בדפ"ר ענשו. בתרלד ומתולד - עונשו (וצ"ע כיון שששה מוהר"ת נקודה אחרי עונש משמע שאינו מחובר לגמור להמשר אולי לכן כתב עונש. ואע"פ שבלוח השמטות לא ציינו כלום בזה)
 17 בתקפא שצ"ך

18 שא לשון השחזה בפרש"י שם עפ"י בראשית רבה סה יג
 19 גם בתרלד- ניראים, מתולד - נוראים
 20 מדרש רבה פרשה סה פסקא יג
 21 דניאל א' ב'
 22 מתרצו - אלהיו
 23 בתרלד- מקנה
 24 צדיק דייקא עיין שיחות הר"ן יד והי"מ תקב (מעדני מלך), ועיין תורה כב אות י' כשזוכה להכלל בא"ס או תורתו ותפלתו תורת ותפלת ה' ממש.
 25 לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
 26 עיין לעיל תורה ס' אות ט'
 27 תהלים ג (ועיין שמואל-ב פרקים יג - ט)
 28 עיין שמואל-א פרק כה שהכוונה לנבל הכרמלי ונראה שהכוונה לתהלים ט' א' למנצח על-מות לבן מומר לדוד עפ"י מדרש תהלים שוחר טוב (בבר) מומר ט אות ז' שלבן הוא נבל שדומה במעשיו ללבן וכן מפורש בשער הגלגלים הקדמה לו שהכוונה שם לנבל בסוד הגלגל (ואע"פ שהמפרשים דחו פירוש זה עיין פרש"י ורד"ק ומארי נראה שרבינו מחויקין) ובממור זה באמת שר ואח"כ שרתה עליו שכינה.
 29 פסחים ק"ו. מומר לדוד מלמד שאמר שירה ואח"כ שרתה עליו שכינה. (והם בתהלים כה מומרים)

28 עיין לעיל תורה פו
 29 סוף הפסוק הג"ל צדק לפניו
 30 הגרסא שם ותשכח בניגרי והפירוש טחן בשיניך ותמצא בפסיעותיך
 31 לשון הומר כל מקדש שממורים בליל שבת
 32 עניי חילול שבת נעשית בה זוגו כחלל מה ופסעותיו מתקלעות וע"ז אכילת שבת ממחיה לוחה ונעשה בן חנוכי כנ"ל וחזרות פסיעותיו להסתכח.
 33 עיין שיש"ק ח"ב סימן רפ השתלשלות הדיבור הזה כאן.
 34 שבייל אמונה - הנתיב החמישי - השביל העשירי - (סוף אות ב) והרגלים טובים ומועילים כפי הרפואה כי יחליקו נחור החזה והריאה וטובים לשיעול יבש.
 35 גם בדפ"ר ותולד- מיראת, ומתולד- מיראות
 36 ע"ה שער יה פ"ה. שער הכוונות ק"ש דרוש ו' לקוטי תורה בשלה ועוד.
 37 שם ובספר הלקוטים להארי"ל ישעיהו פרק לה ופע"ח ק"ש פ"ב. אוצרות חיים שער רפ"ה. לקוטי ש"ס אבות.
 38 תורה זו נאמרה בשמיני עצרת שנת תקסח ואו נאמרה גם תורה רעז לעיל (ח"מ נט)
 39 הליף הוא סכין שחיתה כנ"ל לעיל תורה לו אות ו' ועיין ברטנורא על מדות פ"ד מ"ו בית החליפות - על של הסכינים שגנונים שם, קרוי בית החליפות, שכן בלשון רומי קורין לסכינים הגדולים חלפים:

ליקוטי

דברי המו"מ כולם הם תורה, כי עכשיו נעשה מהכל דין תורה כנ"ל. והכל לפי הפגם. כי יש אחד שאין עונשו רק שצריך לדון, אבל זוכה בדין, רק שמראין לו שפגם כנ"ל. אבל יש אחד שעקר יותר המו"מ מן התורה, אזי עונשו יותר, שגם אינו זוכה בדין: **כי באמת** כשעושי מו"מ צריך שיהיה רק חיצונית המחשבה בתוך המו"מ, אבל פנימיות מחשבתו צריך לקשר אל התורה כנ"ל:

גם צריך אמונה בהמו"מ. דהיינו שישא ויתן כאמונה, ויהיה הדיבור דיבור אמת. כמה שאמר (שבת לא) נשאת ונתת כאמונה. כי משא ומתן הוא בחינות שמשאין ומרימין הדבר, ונותנין ומשיבין אותו למקומו. כי יש קדושות ונפולות, היינו בחינות ניצוצות שנפלו, ועל ידי משא ומתן מנשאין ומרימין אותן, ונותנין אותן למקומן [2]. וזה בחינות משא ומתן כנ"ל. ועיקר בירור הניצוצות מן הקליפות הוא על ידי אמונה. כי דרך האמונה לשכון תמיד אצל אלו הקדושות הנפולות, בבחינות (יחזקאל ה') **זאת ירושלים בתוך הגוים שמתיה וסביבותיה ארצות**, ירושלים היא קריה נאמנה [3], בחינות אמונה, היא שוכנת בתוך הגוים וסביבותיה וכו', כי היא ביניהם תמיד כנ"ל. ועל כן אלו הניצוצות שנפלו, הם נדבקים ונתאחזין סביבות האמונה, והיא מעלה אותם משם. ועל כן צריך לעשות מו"מ באמונה, שעל ידי האמונה מעלין הניצוצות כנ"ל, שזה עיקר בחינות משא ומתן, להעלות הניצוצות כנ"ל. וזה בחינות פנימיות חב"ד דעשיה שעולה אל היצירה, ומלכות דעשיה עולה מן הקליפות [4]. יצירה היא בחי' וא"ו [5], שהיא בחי' התורה (כמובא בזוה"ק [6]), וע"י שמקשר פנימיות מחשבתו, בשעת עשיות המו"מ אל התורה כנ"ל, זהו בחי' פנימיות המוחין דעשיה, היינו של המו"מ, שהוא בחי' עשי, שעולה אל היצירה, דהיינו התורה כנ"ל, ומלכות דעשי, היינו בחינות האמונה שבמו"מ כנ"ל, עולה מן הקליפות, כי היא מבררת הניצוצות מהם ועולה מהם, ועל ידי שעלה חב"ד דעשיה ליצירה, על ידי זה יש מקום למלכות לעלות לעשיה. גם על ידי זה שעולה חב"ד ליצירה, דהיינו על ידי שמקשר מחשבתו אל התורה, על ידי זה מקבלת האמונה כח לברר הניצוצות מן הקליפות ולעלות מהם, כי בלא זה הכה, היה אפשר שיתאחזו גם הם בעצמן בהאמונה ה"ו. אך על ידי שמקשרין פנימיות המחשבה אל התורה, מקבלת כח לעלות כנ"ל, ואזי נעשית מלחמה, כי צריך ללחום עמהם להוציא הניצוצות מהם: וזה פירוש [7] **כי תצא למלחמה** וכו'. **כי תצא**, זה בחינות מו"מ, בחי' (דברים לג) **שמה זבולון בצאתך וכו'**. [8] כי מו"מ נקרא בחי' צאתך, כי אף על פי שזבולון ויששכר שוים [9], מחמת שזבולון היה מספיק ליששכר, ונאמר עליו **שמה זבולון**, על כל זה נקרא צאתך, ויששכר **אהליך**, כי אף על פי כן, עבודת התורה היא פנימיות יותר, והיא למעלה מעבודת המו"מ, אע"פ שגם המו"מ היא עבודה גדולה. כי הוא מספיק

רפא רפא אזמרא לאלקי בעודי רפב

את הת"ה, ונאמר עליו **שמה זבולון**, על כל זה נקרא **צאתך**, נגד עבודת התורה שהיא בחינות **יששכר באהליך**, כי "אעפ"כ עבודת התורה למעלה יותר [10]. וכן כל מדרגה ומדרגה נגד המדרגה שלמעלה ממנה, נקראת המדרגה שלמטה **צאתך** נגד המדרגה שלמעלה, שהיא נקראת **אהליך**. ואפי' מי שעובד הש"י בדביקות, עכ"ז נגד המדרגה שלמעלה ממנה עוד, נקרא אפי' דביקות בחי' צאתך. וזהו **כי תצא**, היינו בחי' מו"מ כנ"ל, וזהו **למלחמה על אויביך**, כי אז הוא שעת מלחמה עם האויבים כנ"ל, כי צריך לברר ולהעלות הניצוצות מהם כנ"ל. וזהו **ונתנו ה' אלקיך בידך**, זה בחי' אמונה, כ"כ"ש (שמות יז) **ויחי ידיו אמונה**, כי על ידי אמונה מעלין הניצוצות כנ"ל. וזהו **ושבית שביו** זה בחינות התורה, כמ"ש (תהלים סח) **עלית למרום שביט שבי כנ"ל**:

רפא [11] **אפילו** אדם פשוט אם ישב עצמו על הספר, ויסתכל על אותיות התורה, יכול לראות חדשות ונפלאות. היינו שע"י הסתכלותו היטב היטב על אותיות התורה, יתחילו האותיות להאיר ולהצטרף [12] בבחי' אותיות בולטות ומצטרפות שארז"ל (יומא עג ע"ב), ואזי יראה נפלאות צירופים חדשים, ויכולין לראות בהספר מה שבעל המחבר לא כיוון לזה כלל [13]. וזה אפשר אפי' לאדם פשוט, כי אדם גדול יכול לראות זאת בלא יגיעה [14], רק אפילו אדם פשוט לגמרי יכול להשיג ולראות חדשות כנ"ל אם ישב עצמו ויסתכל ביוססתכל על אותיות התורה כנ"ל. אך שלא יעמיד הדבר לנסיין, כי ליוכל להיות שאז דווקא לא יראה כלל, אך אעפ"כ יכול להשיג לזה אפי' אדם פשוט כנ"ל:

רפב [15] **דע** כי צריך לדון את כל אדם לכף זכות [16]. ואפילו מי שהוא רשע גמור [17], צריך לחפש ולמצוא בו איזה מעט טוב, שבאותו המעט אינו רשע. ועל ידי זה שמוצא בו מעט טוב, ודן אותו לכף זכות, ע"י מעלה אותו באמת לכף זכות, ויוכל להשיבו בתשובה [18]. וזה בחי' (תהלים לו) **ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו**, דהיינו שהפסוק מזהיר לדון את הכל לכף זכות. ואע"פ שאתה רואה שהוא רשע גמור, אעפ"כ צריך אתה לחפש ולבקש למצוא בו מעט טוב ששם אינו רשע וזהו **ועוד מעט ואין רשע**, שצריך אתה לבקש בו עוד מעט טוב שיש בו עדיין, ששם אינו רשע [19], כי אע"פ שהוא רשע, איך אפשר שאין בו מעט טוב עדיין, כי איך אפשר שלא עשה איזה מצוה או דבר טוב מימיו, וע"י שאתה מוצא בו עוד מעט טוב ששם אינו רשע, ואתה דן אותו לכף זכות, ע"י אתה מעלה אותו באמת מכף חובה לכף זכות, עד שישוב בתשובה ע"י, וזהו **ועוד מעט ואין רשע**, ע"י שמוצא בהרשע עוד מעט טוב, ששם אינו רשע, ע"י והתבוננת

תורה אור
יחזקאל ה (ה) פה אמר אדני יקוק זאת ירושלים בתוך הגוים שמתיה וסביבותיה ארצות:
ישעיהו א (כו) וְאֲשִׁיבָה שְׂפִיךָ כְּפָרָשָׁה וְיִצְיִן כְּבַתְחֵלָה אַחֲרָי כִּן יִקְרָא לְךָ עַיִר וְצִוְּךָ קְרִיָּה וְאָמַנְתָּ: דברים כז תצא כא (י) כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו יקוק אֱלֹהֶיךָ בְיָדְךָ וְשִׁבִית שְׂבִי:
דברים וזאת הברכה לג (יח) וְלִזְבוּלֵךְ אִמֵּר שְׂמַח וְזָבִילְךָ בְּצֵאתְךָ וְיִשְׁשַׁכְּר בְּאַהֲלֶיךָ: שְׂמֹת בְּשֵׁלַח יו (יב) וַיְדַבֵּר מֶשֶׁה בְּדֵבָרִים וַיִּקְחוּ אֲבָנִים וַיִּשְׂמֹו תַחְתֵּיהֶם וַיִּשָׁב עֲלֵיהֶם וַיִּהְיֶה וַיִּחַר תְּמֹכֵו בְּיַדֵי מֹשֶׁה אֲדָם וְשָׂמָה אֲחָד וַיִּהְיֶה יְדֵיו אֲמוֹנָה עַד בֹּא הַשָּׁמֶשׁ: תהילים סח (יט) עֲלִיתָ לְמַרְוֵם שְׁבִית שְׂבִי לְקַנְתָּ מַתְּנֹת בְּאֲדָם וְאַף סוֹרְרִים לִשְׂכֹּן יְהִי אֱלֹהִים:

תורה רפב
תהילים לו (ו) ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו:

קשה היה טובה ולקח לזון לפי זאת המעלה כן הוא כפי לטוב כל טעם נלחמת לפי לזון נלחמת טוב לפני נכס כפי שיהיה לו אלא בחי' להקטף עינה ומחשבה כהרה פל טעם שכל עסק מהה רכיש ע"פ

¹⁷ עיין לעיל תורה קלו ובעש"ט ע"ת בראשית את קבא ובבאר מים חיים שם את ק'. (לויק קטן אוהב קטע קטן וגדול נדול ומשיח ילמד זכות גם על קטע נמוך. לפי קטע נמוך הוסיף לטעמים)

¹⁸ בדפדפי בכל התורה הוסיף ותיקן מוהר"ת הרבה בתקפא

¹⁹ בתקפא לא ברור ונראה ט"ב, בתולד ומתולד טוב

²⁰ עיין בוצנא דנחורא הרבי ברוך מטעמיה דצ"ל.

מקראסעו לעעבערענ. ח"מ נט ולג (קסו) ועיין ימי מוהר"ת ח"א סימן כו.

²¹ אבות א' ו'

²² עיין חיי מוהר"ן לד. ושיש"ק ח"ד סימן ג. ובעש"ט ע"ת קדושים את ב' ע' ה'. (ע"פ אה"ג ש"העש"ט מנכר קח מנשע לחלחום) וצ"ע בסנהדרין כו. המובא בספר המדות ערך הדקת רשעים את ו' הלמד זכות על הרשע נקרא רשע. ז"ע כיון קודם לו קטע גמור הכי ככל דן אותו אלא שכלל לוי נעם על הכהו של אלא אם יק לו עתה. וז"ע נראה שג"כ יק מליכ כז ללמד זכות וכן לזון לפי זמנה. עיין סנה"ג שגמור זכות נראה סיטה המספיק (ע"פ עיין לז"ה כדעת לז"ה ד' ד' משמע שהלשון זכות הוא על המעלה שז"ע ע"פ סנה"ג

לאסתכלא בדיוקא וצוירא כקא יאות.

²³ עיין ככבי אור אנשי מוהר"ן שיחות וספורים מוהר"ת את ו' טובא בשש"ק ח"א סימן שעו

²⁴ מתולד- אדם

²⁵ עיין תורה לג את ג' שע"י סוכפה את יצור האותיות בולטות

²⁶ מתולד- לאדם

²⁷ בדפדפי ובתשנ"ט – ויסתכל ונתחק חיבת ויסתכל השניה) ובמהדו' קרן הורוביץ החדשים תוקן- ויסתכל ויסתכל.

²⁸ מתולד- יכול

²⁹ תורה זו נאמרה בשמיני עצרת שנת תקס"ה חציה הראשון בעת נסיעתו ללכוד וחציה השני בדרך כשיצא

¹ עיין לעיל תורה רד [תק קיא] ועיין משנה ובהים א' ב' וספרות ח' ו' שמעון אשה עוריה ע"ש ברטורא ועיין סוטה כא. ועיין מנחת המאיר פ"ב את רנד

² בתולד- אעפ"כ

³ עיין לעיל תורה כה את ג' דף [לח]

⁴ גם בתולד- אלקיך, ומתולד- אלהיך

⁵ מתולד- כמ"ש

⁶ מתולד- הניצוצות

⁷ לא ידוע מתי והוכן נאמרה תורה זו

⁸ ר"כ עיין וזהו בלק רד. ישראל את לזון כתב ולשון, ובכל את יכלין

¹ כיווע של' שלמות כנגד ד' אריות סס הויה

² בתולד- ונפילות

³ עיין לעיל תורה לה את ח' תורה נד את ג'.

⁴ מתולד- הניצוצות

⁵ ישעיהו א' פסוק כא ופסוק כו

⁶ מתולד- הניצוצות

⁷ גם בדפדפי תולד- נעשיות, מתולד- שש"ת

⁸ בתקפא לא ברור ונראה- מקים. בדפדפי תולד ומתולד- הקליפות

⁹ פ"י עיין חיים סער תפלה פ"ה – עד ב"ש ע"ג פנימית ג"ד דעשיה, ומלישין ל"ת דחיצות דיצורה. וע"ש עוד בכל הפרק. ועיין לעיל תורה לה את ח'.

מאמר מי שצריך לדון לפני הדיינים

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

רבנו מלמד שמשא ומתן הוא יציאה למלחמה בקליפות. וכדי שיהיה באמונה צריך שרק חיצוניות מחשבתו תהיה על שנושא החפץ ונותן מעות, אבל פנימיות מחשבתו תהיה לנשא ולרומם את הניצוצות הקדושים השקועים בקליפות לפדותן מהשבי.

הכלל שמלחמת המשא ומתן היא יציאה לקרב עם אויב שהרבה קדושה שבויה אצלו. וכמו בכל מלחמה החייל בידו כלי נשק ופועל לפי הפקודות שמקבל, וכשלא מציית אזי נופל בקרב. והחייל היא האמונה וצריך לשמור מאד כי נפילתה בקרב, היא לתאוות ממון שהיא כפירה ועבודה זרה ממש. וכלי הקרב הם המעות או שווה כסף. והמפקד היא התורה הקדושה שמצווה לנהוג על פי ההלכה. והאוייב הם הסטרא אחרא והקליפות שמכניסות בלב החייל מורה היתר לגנבת הדעת לשקר והונאה כדי להרויח ממון, כדי שלא יצליח להוציא מהן את הקדושה השבויה אצלם.

וזהו "כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלקיך בידך ושבת שבי". בידך דייקא שאם ידי האמונה^א שלמים, אזי ושבת שבי.

ליקוטי הלכות

- ח"מ א דף ט: דיינים הלכה ד' –
ח"מ א דף קח ערב הלכה א –
ח"מ א דף רכח מקח וממכר הלכה א –
ח"מ א דף רלט הונאה הלכה א –

הקדמה

תורה פר (אולי רמז לפ"ר דינים^ב) מדברת מדין תורה שנענש בו, מי שמפריד התורה מהמשא ומתן שעושה. כי משא ומתן הוא לשון לנשא ולרומם, שעיקר הכוונה היא לנשא ולרומם את הניצוצות הקדושים מהקליפות ע"י שעושה משא ומתן באמונה.

כיצד לגשת אל המשא ומתן אפילו הפשוט ביותר

בדרך כלל משא ומתן הכוונה לקונה בזול על מנת למכור ביוקר ולהרויח לפרנסתו. וכיון שכל כוונתו להרויח הוא בסכנה גדולה יותר שיפול לתאוות ממון בין בקניה ובין במכירה. אבל גם כל קניה או מכירה היא משא ומתן, וצריך שיהיה באמונה במחשבה דבור ומעשה. ואפילו שהולך לקנות סיכה קטנה מאיזה רוכל בשוק, הסיכה נקראת חפץ שרוצה לקנות, והסיבה שהוא חפץ בה, כיון שיש בה ניצוצות קדושים השייכים לו^ג וצריך לפדותן ממנה. וצריך שלא לדחוק את

^א תנחומא - ג' ע"ד: שבט תשפ"ח יחשלים

^ב ידים בחי' אמונה כ"מ"ש ויהי ידיו אמונה. והביאור שמעתי מהר"צ"ח כי כמו שדבר גשמי מקבל בידים כך דבר רוחני מקבל באמונה. לכן האמונה היא כמו ידים לקבל את האמת. ואזי היא אמונה שלימה.

^ג כידוע שהם גמט' אותיות מנצפך, שהם הדיינים שבנוקי. ובדבר הם ש"ך דינים. (פע"ח שער שופר פ"א)

^ד עיין תורה נד אות ג' - כי כל דבר שבְּעוֹלָם, יש בו ניצוצות הקדושה שְׁנִפְּלוּ בְּשַׁעַת שְׁבִירָה. ושבִּירָה, הוא בְּחִינַת אוֹתוֹת שְׁנִשְׁבְּרוּ וְנִפְּלוּ לְכָל דָּבָר וְדָבָר מִזֶּה הָעוֹלָם. וְכָל דָּבָר יֵשׁ לוֹ שְׁעָה (ה). וְצָרִיךְ לְבֹא בְּשַׁעַת זֶה לְאָדָם זֶה, שְׁהוּא מְשַׁרְשׁ אֶחָד עִם אוֹתוֹן הַנִּיצוּצוֹת שֵׁשׁ בְּזֶה הַדָּבָר. וְכִשְׁמִינֵי זֶה הַדָּבָר לְאָדָם זֶה, וְהוּא מְקַבֵּל חַיּוֹת מִזֶּה הַדָּבָר, הֵינּוּ מִהָאוֹתוֹת הַנִּשְׁבְּרִים שֵׁשׁ שָׁם. עַל יְדֵי זֶה נִכְלָלִין הָאוֹתוֹת הַנִּשְׁבְּרִים בְּזֶה הָאָדָם, בְּחַיִּית שְׁלוֹ, וְנִעֲשֶׂה מֵהֶם קוֹמָה שְׁלֵמָה, וּמִתְפַּשֵּׁט בְּחַיִּית שֶׁל כָּל הַגּוֹף. וְעַל יְדֵי זֶה נִשְׁלָמִין הָאוֹתוֹת, וְיֵשׁ לָהֶם שְׁלֵמוֹת. וְצָרִיךְ לְשַׁהוֹת הַדָּבָר אֶצֶל זֶה הָאָדָם לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בוֹ, עַד שֶׁנִּפְסְקִין הָאוֹתוֹת וְהַנִּיצוּצוֹת הַשִּׁיבִין לְשִׁרְשׁוֹ. וְאַחַר כֵּן יוֹצֵא מִרְשׁוֹת לְאָדָם אַחַר, שֶׁהִגִּיעַ הָעֵת שִׁיְהִיָּה עֲלֵיהָ לְהָאוֹתוֹת הַנִּשְׁבְּרִים, שֶׁהֵם מְשַׁרְשׁ אֶחָד עִם הָאָדָם הָאַחַר, וְעַל כֵּן יוֹצֵא לְרִשׁוֹתוֹ. וְלִפְעָמִים חוֹזֵר הַדָּבָר וְבָא לְאוֹתוֹ הָאָדָם שֶׁהָיָה שְׁלוֹ מִתְחַלָּה, כִּי מִחֲמַת שְׁלֵא הָיָה לוֹ אֵין חֲלָקִי נִפְשׁ רֹחַ נְשָׁמָה אֵלּוּ, לֹא הָיָה יָכוֹל אֵין לְהִשְׁלִים הָאוֹתוֹת אֵלּוּ, עַד עֵתָה שֶׁהִגִּיעוּ לוֹ אֵלּוּ חֲלָקִי נִפְשׁ רֹחַ נְשָׁמָה, שֶׁעַל יָדָם יָכוֹל לְהִשְׁלִים אֵלּוּ הָאוֹתוֹת הַנִּשְׁבְּרִים. וּבֵינֵן כֵּן, הִכָּרַח לְשַׁהוֹת אֶצֶל אַחַר: וְכִשְׁמִשְׁלִים הָאוֹתוֹת אֵלּוּ, נִתְחַסֵּף לוֹ הָאָרְהָ בְּנִפְשׁ רֹחַ נְשָׁמָה שְׁלוֹ, מִחֲמַת הָאָרְהָ אוֹתוֹת אֵלּוּ שֶׁהִגִּיעוּ אֵלּוּ וְנִשְׁלָמוּ אֶצֶל. וְעַל יְדֵי הָאָרְהָ זֶה, מֵאִיר בְּשַׁרְשׁ נִפְשׁ רֹחַ נְשָׁמָה שְׁלוֹ, שֶׁהוּא בְּצִדִיק וְכִנְסֵת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם שְׁרָשִׁי כָּל הַנְּשָׁמוֹת כְּנִ"ל. וְעַל יְדֵי הַתְּנוּצָצוֹת הַזֹּאת, נִתְיַחַד צִדִיק וְכִנְסֵת יִשְׂרָאֵל, הַנְּקָרָאִים מִשָּׂא וּמִתָּן כְּנִ"ל. וְעַל שֵׁם זֶה נִקְרָא מְקַח וּמִמְכָר, וְכָל הַדָּבָרִים, וְכָל הַלְמוּד, מִשָּׂא וּמִתָּן. כִּי עַל יְדֵי נִתְיַחַד צִדִיק וְכִנְסֵת יִשְׂרָאֵל, הַנְּקָרָאִים מִשָּׂא וּמִתָּן כְּנִ"ל:

השעה/י ע"י גול, ולהיזהר בכל דיני קניין ואיסור והתר ובין אדם לחברו, שיהיה המשא ומתן באמונה. והעיקר לזכור שבמעשה הקניין מעלה ניצוצות ומתקן את עצמו ואת את העולם, כיון שיש בכל דבר ניצוצות קדושה של תורה ואלוקות השבויים בקליפות מקודם הבריאה ומחטא אדם הראשון השייכים לו והוא ע"י משא ומתן באמונה מנשא ומברר ומעלה אותן. לכן צריך להיזהר מאד שהמו"מ יהיה באמונה במחשבה דבור ומעשה, לחשוב בדיני התורה השייכים לזה ולדבר אמת ולא לגנוב דעת במעשה. אבל מי שעושה משא ומתן שלא באמונה ומפריד התורה מהמעשה ולא מכוון להעלות הניצוצות הקדושים מהקליפות אוי התורה נוקמת בו, כדי לחזור ולהקים פגם הכבוד תורה שהפיל, ואומרת "על כל דבר פשע וכו' אשר יאמר כי הוא זה עד האלהים יבא דבר שניהם", ואזי משמים נגזר עליו שחברו יתבע אותו לדין תורה, והדיינים מראים לו כיצד כל מעשיו היו דין תורה/ו, וחוזרים ומגלים את התורה ואלוקות שיש במעשה המו"מ שעשה, ומגלים לו שבגלל תאוות ממון הפריד התורה מהמשא ומתן. על כן צריך לדעת ולזכור כשבא לעסוק במשא ומתן צריך להרגיש כמו יוצא למלחמה, בסט"א האוחזת בניצוצות הקדושים לינוק מהם חיות. וצריך לדעת שהרבה אויבים אורבים לו בכל רגע להסיתו להיות מורה היתר לכל מיני גניבת דעת ושקר והשתדלות יתירה ותאוות ממון. (ועיין תורה כג שצריך לצעוק על זה לה' כפלים כיוולדה, כי צריך להוליד ממון כשר וגם להוליד מוחין לקבל את הממון שלא יהיה בבחי' יש לו מנה רוצה מאתים)

כיצד המו"מ באמונה מעלה את הניצוצות הקדושים

ותורה עה – כי בשעת בריאה נפלו עולמות למטה (על ידי שבירת כלים פיזי), והעולמות הן בחינת אותיות, ונתפזרו לכמה ניצוצות. ועל ידי העלאת מיין נוקבין של תורה ותפלה, נעשה צרוף המניצוצות והאותיות, ונעשה עולם, וזהו בחינת שלום, כי קדם שמכניס אלו הניצוצות והאותיות תוך דבורי תורה ותפלה, אין להם שום צרוף וחיבור, והם בבחינת שקרים ומחלקת, כי כל ניצוץ מתגבר על חברו. וכשמכניסם אל הדבור דקדשה, הוא מצרפם ומחברם, שזהו בחינת שלום. כי על ידי הדבור דקדשה של תורה ותפלה, נעשה העלאת מיין נוקבין, שעל ידי זה נעשה שלום כנ"ל, שעל ידי זה נתתקנין ונתחדשין כל העולמות הנפולין, ונחשב כאלו בראן מחדש:

וזהו מה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (הקדמת הוזהר דף ה'): "ולאמר לציון עמי אתה", אל תקרי עמי אלא עמי בשתפי, מה אגא בורא שמים וארץ במלולי, אף אתה כן וכו'. כי בודאי הוא בורא שמים וארץ בדבורי תורה ותפלה, כי חוור ומחדש ומתקן העולמות הנפולין כנ"ל.

עיון לק"ה גולה ה' שאם אדם חושק לאיזה דבר סימן שיש בו ניצוצות השייכים לו ויש בזה חילוק שיש דברים שא"א לברר ויש שאפשר רק צריך להמתין וכו' ע"ש שכל העברות שרשן ביסוד זה, וכל החטאים של צדיקים הם בעניין דחיקת השעה, שראו ברוח קדשם השייכות שלהם לדבר.

עיון ש אות (ז) כי בענין זה של פגם הדוחק את השעה בזה נכשלים הרבה בני אדם גדולים וקטנים עד שנוגע הפגם גם בצדיקים גדולים ונקראים בבחינת כי העשק יהולל חכם וכו' וכנ"ל. כי כל העברות והפגמים של כל בעלי עברה רחמנא לצלן, נמשך רק מבחינת דוחק את השעה שאינו רוצה להמתין כי אין היצר הרע מצוי אלא לשעתו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה ואם היה ממתין איזה שעה היה זוכה בעולם הזה ועולם הבא. וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה אותן מצעות שהציעה לו באסור הציעה לו בקהר וכן הרבה.

עוד שם (טו) וזהו בחינת כל הגולנים משלמין בשעת הגולה. 'בשעת הגולה' דיקא, כי עקר פגם הגולה הוא בחינת דוחק את השעה כי אם לא היה דוחק את השעה בודאי לא היה בא לעשות שום עולה קלה והיה עושה משא ומתן באמונה, מפל שכן שלא היה זולן חס ושלום. ועל כן כשהגולן משלם שזהו בחינת תשובה בחינת והשיב את הגולה אשר גול וכו' כנ"ל, על כן עקר תקונו לתקן את בחינת השעה שפגם בה בעת הגולה שהיה דוחק את השעה, על כן צריך לשלם בשעת הגולה דיקא לתקן בחינת דוחק את השעה כנ"ל.

עיון לק"ה דיינים ד' ב' – נמצא, שהדיינים צריכין לעשות מפל העסק והמשא ומתן של הבעלי דינים תורה, לתקן מה שקלקלו הבעלי דינים כנ"ל. ועל כן הדיינים נקראים 'אלקים', כמו שכתוב, "עד האלקים יבא דבר שניהם". ומזה למדו רבותינו זכרונם לברכה כמה דיינים צריכין, כמבאר בגמרא, כי זה עקר מעשה הדיינים שצריכין לגלות האלקות השוכן בכל דבר ובכל עסק שבועלם שהוא התורה שמלבש בכל דבר שבועלם שמשם עקר בריאת הדבר וקיומו וחיותם, כי באורייתא ברא קדשא בריה הוא עולם, כמו שכתוב, "ואתה אצלו אמון". אל תאמר 'אמון' אלא 'אמן' וכו' (זהר הקדוש). והתורה היא בלא אלקות, כי קדשא בריה הוא ואורייתא וישראאל בלא חד, כי על ידי התורה שקבלו ישראל נתגלה אלקותו השוכן בכל דבר ומחיה אותו וצריך כל אדם לדע ולהאמין תמיד באמונה שלמה שבכל דבר שבועלם אפלו בכל עסקי חל, בכלם מלבש חיות אלקות שהוא אותיות התורה המחיה ומקיים את הדבר. וזה עקר עסק המשא ומתן כדי להעלות ולברר הניצוצות הקדושים שנפלו לשם שהם אותיות התורה הנעלמים שם, כי ידוע שהקלפה קודמת לפרי בכל דברים הגשמיים אפלו של הטר, החיות שבו כל זמן שאין מעלין אותו אל התורה אזי החיות הוא בבחינת שבריה, שהוא בחינת אותיות וניצוצות הנפולין משבירת כלים שאדם הראשון היה צריך לתקנם ועל ידי חטאו נתקלקלו יותר, והכל צריך תקון וקדם התקון אזי החיות הוא בבחינת אותיות וניצוצות הנפולין והשברין, כי הם רחוקים עדין משרשם ונמשך עליהם השפע והקיום מה' יתברך בעולם גדול. והכל תלוי במעשי האדם בעולם הזה שעל ידי שהאדם עוסק במשא ומתן באמונה ומקשר מחשבתו אל התורה בשעת המשא ומתן, על ידי זה מעלה ומברר הניצוצות שבהמשא ומתן ומנשא ומרים אותם למקומם ושרשם ועושה מהם תורה וכנ"ל. אבל זה שעקר המשא ומתן מן התורה ולא קשר מחשבתו אל התורה בשעת המשא ומתן אזי עגשו שצריך לבוא לפני הדיינים ולספר לפניהם כל עסק המשא ומתן. והם עושים מזה תורה וזכה מראין לו מה שפגם וכו', כמבאר שם בתורה הנ"ל. ועל כן הדיינים נקראים אלקים, כי הם מגלין האלקות שהוא התורה הנעלם בכל דבר ועושים מזה תורה, כי הם פוסקים דין תורה על עסק חל של משא ומתן גשמי שעבר בין שני אנשים. נמצא, שהם עושים תורה מדברים גשמיים של חל והתורה היא אלקותו ואחידותו יתברך ועל כן הם נקראים אלקים כנ"ל:

רבנו מבאר שבשעת המו"מ פנימיות מחשבתו תהיה בדיני התורה השייכים למשא ומתן, ורק חיצוניות מחשבתו במשא ומתן עצמו. וע"י שפנימיות מחשבתו בתורה שהיא בעולם היצירה¹, אזי עולה פנימיות חב"ד שלו לעולם היצירה, ונעשה חלל בעולם העשיה ונשלם ע"י שחיצוניות חב"ד נעשה לפנימיות, וכך עולות כל המדרגות, עד שנעשה חלל בתחתית עולם העשיה, ואזי המלכות שרגליה יורדות מוות, עולה מהקליפות עם הניצוצות הקדושים שינקו ממנה, בסוד י"א סממני הקטורת. ואזי נישלם עולם העשיה. עניין זה מבואר בתורה לה אות ח'. ויסודו בכוונות הארז"ל לקרבן התמיד והקטורת². בפרי עץ חיים מבואר שהקטורת אחרי התמיד כי ע"י קרבן התמיד עולה פנימיות חב"ד ביצירה ואזי עולים חג"ת ונה"י ונעשה חלל ואזי ע"י הקטורת מעלה את המלכות מהקליפות עם הניצוצות למקומה. והניצוצות הקדושים שעולים הם שברי אותיות התורה שאנו צריכים להעלות ע"י משא ומתן באמונה (כמבואר בסוף התורה)

נמצא שעיקר התיקון הוא ע"י האמונה, והכלל שהאמונה תמיד בסכנה, כי היא ספירת המלכות שמקומה בתחתית הסולם, ורגליה יורדות מוות, לכן תמיד צריכה שמירה וחיוזוק, וכל שכן בזמן משא ומתן שמוריד את האמונה לקליפות, כדי לברר שם קדושה שבויה, שעל כן בזמן המו"מ צריך משנה חיוזוק לקשור ולשמור פנימיות המחשבה בברית התורה. ועיין תורה לה אות ז' ששמירת האמונה ע"י לבוש חשמל הנמשך מבינה להקיף ולהלביש את המלכות אמונה, ונעשה ע"י שמקבל על עצמו להיות דובר אמת בלבבו, ובתורה זו לא נזכר מזה אלא מבאר ששמירת האמונה היא ע"י התורה שחושב בה בשעת המו"מ. אבל עיין לק"ה הלכות ערב א' ו"ט שם מבאר שגם התורה היא בחי' לבושים בבחי' אור היוצא מבינה ושומר את האמונה. ורק זה הניצחון במלחמה, דהיינו לחשוב בדיני התורה השייכים למו"מ, כדי להיזהר מאיסור, וטוב שיעשה לפנים משורת הדין (כמבואר בתורה לה). וע"י מו"מ באמונה ינשא ויעלה ניצוצות קדושים השבויות בקליפות. נמצא שמחשבת האדם בדיני ההלכה היא המעלה את החב"ד ליצירה ועי"ז עולות כל המדרגות בעשיה עד שעולה המלכות מהקליפות עם הניצוצות הדבוקות בה. ובליקוטי הלכות³ מבאר שהעלית הניצוצות

¹ עיין לק"ה הונאה א' – והנה יצירה הוא בחינת מט"ט שהוא ו' שהוא בחינת ששה סדרי משנה שמקבר הדין כשר ופסול, טמא וטהור, אסור ומתיר. ועל כן משם מקבלת האמונה כח לקבר הניצוצות, כי ברור הניצוצות הוא בחינת לקבר הטוב מן הרע פידוע וזה נעשה דוקא על ידי התורה, דהיינו על ידי שמקברין הדין הכשר ופסול וכו', על ידי זה יכולין לקבר הטוב מן הרע שזהו ברור הניצוצות וכמוכא מזה בדברי רבנו גרו' יאיר סימן ח'. והנה כשמאנה ומטעה את חברו הוא פוגם באמונה ואין המשא ומתן באמונה, כי רמה והטעה את חברו, ועל כן השעור שתות בחינת ו' שהוא בחינת התורה שמשם מקבלת האמונה כנ"ל. ועל כן שתות מחזיר אונאה, פחות משתות אינו נחשב כלל, יותר משתות בטול מקח, כי פגם האונאה הוא שמערב טוב ורע, דהיינו שפגם האמונה ואין מקברת הניצוצות כנ"ל וזהו בחינת פגם הו' שהוא התורה בחינת מט"ט כנ"ל שהוא בחינת כשר ופסול וכו' וכנ"ל. ועל כן כל שהוא שתות חוץ, כי בחינת מט"ט בחינת התורה הנ"ל נחלק לו' בחינת כשר ופסול וכו' כנ"ל, נמצא כשהפגם אין מגיע רק בבחינת חלק שתות ולא הגיע עדין לבחינת היותר משתות דהיינו להפך מכשר לפסול ועל כן ישנו בחירה. אבל כשהפגם הוא בבחינת יותר משתות אזי הוא בחינת מערב טוב ורע, כי מהפך מכשר לפסול וכו', כי בבחינת מט"ט בחינת התורה הנ"ל אין שם רק ו' בחינת, שהם ששה חלקים לבד שהם כשר ופסול טמא וטהור, אסור ומתיר ואין שיהי' שם חלקים יותר, כי תכף כשיוצא מכשר אזי הוא פסול וכו'.

² כאן ובתורה לה רבנו לא מחלק בין עלית העולמות להעלאת הניצוצות, אבל הארז"ל בכוונות התמיד מחלק שעלית העולמות היא ע"י קרבן התמיד ואזי נעשה חלל בתחתית עולם העשיה ואזי ע"י הקטורת עולה המלכות עם הניצוצות הקדושים.

פרי עץ חיים – שער התפלה – פרק ה – ונחזור ונבאר עתה עולם עשיה עצמה איך נתקנת, כי עד עתה לא נתבאר רק עליות פנימית ג"ר דעשיה ויצירה, ונמצא עתה שנשאר חיצוניותם בלבד למטה בעשיה. ונמצאת עתה העשיה חסרה, ולכן כדי שנוכל להשלים כל חלקי העשיה, צריך להעלות בעשיה קדושה אחרת, כדי להשלים החסרון הנ"ל, כמ"ש בע"ה. ע"כ בתחלה אנו מעלין י"ס דקדושה המתלבשים תוך הקליפות, בסוד ומלכותו בכל משלה, על ידי פטום הקטורת הנאמר תיכף אחרי קרבן התמיד, קודם פסוק וערבה לה' מנחת יהודה וכו'. כי הקדושה היא, היא בחי' י"א סימני הקטורת, שהם ו' פנימיים, ואחד עשר, הוא האור המקיף עליהם, כמבואר במ"א, כי אלו הם חיות הקדושה שמחיה את הקליפות, ועתה אנו מעלים אותם מתוך הקליפות, אל תוך הקדושה די"ס דעשיה עצמו, והיינו ע"י פטום הקטורת מסתלקין מן הקליפות:

³ לק"ה ערב א – כי הקנין סודר הוא גם כן בבחינה זו, כי הבגדים הם מבחינת בינה, פידוע. ומשם יוצאת התורה בבחינת ואל תטש תורת אמה, ואם לבינה, וזהו בחינת כבשים ללבוש שהתורה הוא בבחינת לבושים כנ"ל וזהו קנין סודר שגלגל הבגד פידוע ואזי האמונה שהיא בידים בבחינת ויהי ידיו אמונה, כמו שכתב רבנו שם, מקבלת כח מן הבגדים, שהם בחינת תורה כנ"ל, ואזי יש כח להאמונה, ועל כן צריך לקיים ולהאמין דבריו, ועל כן קנין סודר מועיל בכל דבר, כי על ידי זה נתחזק האמונה כנ"ל. וזה שאמר רבותינו זכרונם לברכה, בשעת מתן מעות משתעבד הערב, שפ"ן על אמונתו הלוהו, הינו שיש כח להאמונה על ידי המעות כנ"ל:

⁴ עיין לק"ה מתנה ד' ב' – וזה ידוע ומבאר בדברינו כמה פעמים שבכל המשא ומתן שעושין מקברין ניצוצות הקדושים וכמבאר בדבריו וזכרונם לברכה בהתורה אשרי' (בסימן לה) ובהתורה 'כי תצא למלחמה' (בסימן רפ). שעל ידי משא ומתן פתקונו עולין ממדרגה למדרגה מעשיה ליצירה, כי משא ומתן פתקונו הוא בבחינת הקרבת קרבן התמיד וקטרת עין שם. ועקר הברור הנעשה על ידי המשא ומתן הוא נגמר כשיוצא הדבר מרשות לרשות שאז נגמר המשא ומתן ואז עולין ומתבררין הניצוצות כנ"ל. ומחמת שבכל דרגא ודרגא יש שם הקלפות הקודמין לפרי המסבבין את הקדושה, מחמת זה צריכין לזהר מאד לעשות המשא ומתן בקדושה גדולה שלא יתאחזו בו הקלפות המסבבין שם כנ"ל. ועל כן אין המקח נגמר בדברים כי אם בקנין על ידי משיכה והגבהה וכו'. כי צריכין דוקא שיכנס הדבר לרשותו של הזוכה בו על ידי משיכה והגבהה וכיוצא, כי כל זמן שלא בא לרשותו לא נגמר הברור ועל כן אף על פי שנתרצה למכור ונגמר המקח בדברים למכרו, עדין אפשי' שיתעוררו ויתגברו מחדש הקלפות בעת שיתרצה להכניס הדבר ברשותו ויקלקלו המקח. כי עקר התעוררותם בשעה שיוצא הדבר מרשות לרשות שאז עקר העליה והברור וכנ"ל. על כן אין המקח נגמר בדברים לבד עד שיעשה קנין ממש להכניסו ברשותו על ידי משיכה והגבהה וכו', כי כל זמן שלא נכנס לרשותו יכולין להתעורר וילקלקל המשא ומתן וכנ"ל:

מהקליפות נעשה במעשה הקניין של המשא ומתן, לכן עד שלא נעשה ההגבהה או משיכה או חזקה עדיין המלחמה בתוקפה, ויש חשש שיתבטל המקח והניצוצות לא יעלו ונפסיד במלחמה. נמצא שתיקון המחשבה מעלה את הניצוצות מהקליפות ועדיין הן בסכנה לחזור למקומן, ורק בגמר הקניין עולות לגמרי.

וכל זה רמוז נפלא בפסוק (דברים כא י') כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלקיך בידך ושבת שביו. (וההמשך וראית בשביה אשת יפת תאר וחשקת בה וכו', ועי"ש אור החיים/י"א שהצדיק שיצא למלחמה אם הוא חושק בה סימן שהיא נשמה קדושה שנפלה לקליפות וצריך לפדותה)

"כי תצא" בחי' שמח וזולון בצאתך. "למלחמה" היינו המשא ומתן שהיא מלחמה לפדות את הניצוצות תורה ואלוקות השבויות אצלם. "על אויבך", הם הקליפות האורבות להפיל את האמונה לעבודה זרה של תאוות ממון/י"א, להחזיק בניצוצות הקדושים כדי לינק מהן. "ונתנו ה' א" בידך" היינו ע"י אמונה שהיא בחי' ויהי ידיו אמונה. "ושבת שביו" הם הניצוצות הקדושים שהם שברי אותיות התורה שנשברו ונפלו לקליפות.

הסכם יששכר וזבולון בחי' שמח וזולון בצאתך

בביאור הפסוק כי תצא למלחמה מביא רבנו את הפסוק שמח וזולון בצאתך. ומבאר שאע"פ שיששכר וזבולון שווים/י"א בשכר, אעפ"כ זבולון בחי' צאתך ביחס ליששכר באהליך. ועיין לשון הרמ"א בש"ע/י"א שנחשב לזבולון כאילו לומד בעצמו. וצריך להבין כיצד יתכן שהם שווים, ומה בא רבנו למעט שאעפ"כ זבולון בחי' צאתך, דהיינו בחי' חיצוניות ביחס ליששכר שהוא פנימיות.

ונראה שרומז שאע"פ שזבולון מקבל שכר כיששכר, אבל תמיד הוא יישאר חיצוניות אליו, ונ"ל הכוונה שכנגד מה שבעוה"ז וזולון החזיק את יששכר, בעוה"ב יששכר יחזיק את זבולון, שכל שכרו יהיה מכוחו, ולא יהיה עצמאי/י"א

ואמנם יש הרבה לדון בזה כיצד יתכן ששכרן שווה. כי עיקר שכר עוה"ב הוא רק תענוג רוחני, ומסתבר שיוזכה בו מי שבעוה"ז הכין עצמו להתענג עונג רוחני ולא גשמי. וזהו שאמרו חז"ל במשנה ריש מסכת פאה תלמוד תורה כנגד כולם.

וכן מבואר בתורה קצא/י"א שאפשר ששני בני אדם ישבו באותו מקום/י"א בגן עדן ואעפ"כ אחד ירגיש עונג רוחני נפלא וחברו לא ירגיש כלום. וא"כ אולי זבולון שפרנס את יששכר יזכה להשגה כזו לשבת עם

עוד בזה עיין לק"ה שותפין ג' ר' ד'

^א אור החיים (דברים כא יא) - באה להעיר שבאמצעות היותו עוסק במצוה יגלה ה' את עיניו להכיר באשת גוי שיש בה יפת תואר, שהיא נשמה הקדושה, הנקראת יפת תואר, כי זוהר נשמות הקדושות מופלא ועצום הוא, וזאת האשה קנתה בה חלק זה הטוב, ולזה קראה הכתוב אשת יפת תואר, והכרתה היא שעל ידי שאתה רואה שאתה חושק בה, בזמן שאתה דבוק בשכינה, באמצעות היותך עסוק בשליחות מצוה כאמור, זה יעריך שלדבר טוב חשקת:

^ב עיין לק"ה שותפין ג' אות ג' - ועל כן מחמת שהמשא ומתן הוא בחינת מלחמה גדולה, על כן על פי רב כל המשא ומתן והמלאכות הגדולים אינם נעשים על ידי אדם אחד כי אם על ידי שתפות והתחברות כמה אנשים שמתחברין יחד, כי צריכין כמה אנשים שיתחברו לנצח המלחמה הזאת להוציא מהסטרא אחרא כל ניצוצות הקדושים על ידי המשא ומתן, פי מי שאינו זוכה לפעמים חס ושלום נופל לתאות ממון על ידי המשא ומתן ואזי הסטרא אחרא בולעת עוד ניצוצות הקדושים ביותר, חס ושלום, על כן טובים השנים מן האחד שאם יפלו האחד יקים את חברו (קהלת ד). כמו שפרש רש"י שם שמקרא זה נאמר על משא ומתן גם כן, שטובים השנים וכו', הינו כנ"ל:

^ג המפרשים נחלקו בזה י"א חצי חצי, ורוב המפרשים מבארים שלא נחסר כלום מיששכר אלא כמדליק נר מנר. יבואר בפנים. והטעם שנחשב הלימוד של יששכר כלימודו של זבולון עיין בהסכמת הרב ישראל פישר ז"ל לספר שמח וזולון להרב יעקב חזקיהו פיש ירושלים תד"מ שכתב כיון שע"י זבולון יכול יששכר ללמוד בהרחבת הדעת יותר שאז איכות הלימוד יותר מהלומד בדוחק ואע"פ ששכר לימוד בדוחק הוא גדול אבל איכות הלימוד גדול יותר כשהוא בהרחבת הדעת. ועוד טעם כתב שיששכר נחשב כשכירו ולקוטו של זבולון ללקט לו מציאות, שהדין הוא שבמציאות זוכה המשלח. (עיין הערה על זה לקמן)

^ד ש"ע יו"ד סימן רמו סעיף א' - ומי שאי אפשר לו ללמוד, מפני שאינו יודע כלל ללמוד או מפני הטרדות שיש לו, יספיק לאחרים הלומד. הגה: ותחשב לו כאלו לומד בעצמו (טור). ויכול אדם להתנות עם חברו שהוא יעסק בתורה והוא ימציא לו פרנסה ויחלק עמו השכר, אבל אם כבר עסק בתורה אינו יכול למכור לו חלקו בשביל ממון שיתנו לו. (תא"ו נתיב ב' מש"ס דסוטה)

^ה אולי ליישב דעת הסוברים שיששכר מפסיד, אפשר לומר שיהיה לו קצת הפסד מה שגם יששכר אינו עצמאי לגמרי אלא זבולון דבוק בו, בבחי' של רב המחוייב להסביר לתלמיד.

^ו תורה קצא - דע שאפשר שישב אחד אצל חברו במקום אחד בגן עדן, וזוהו יהיו כל התענוגים והשעשועים וכל הש"י עולמות, וחברו לא ירגיש כלום ולא יהיה לו שום תענוג, "כי שמים לרום וארץ לעמק ולב מלכים אין חקר" (משלי כ"ה) וכמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (שבת יא): 'אם יהיו כל הימים דיו ואגממים קלמסוס וכו' אין מספיקין לכתב חללה של רשות' שנאמר: "שמים לרום" וכו'. נמצא שלב מלכים גדול הרבה מרום השמים ועמק הארץ, שתופסים כל כך מקום כמה וכמה אלפי אלפים פרסאות, והלב והמח שקטנים מאד במקומם, הם תופסים הכל עד שיכול לתן לב על כל מדינה ומדינה ולתפס ולהצטרף בלבם כל מדינה ומדינה ותכונות השמים יותר ויותר מזה, פי "לב מלכים אין חקר", ראה והבן וחסם גדלת הבורא. איך המועט מחזיק את המרבה, שחתיכת לב קטן כזה, ומח קטן כזה, יתפס במקומו דברים גדולים כאלה, וזה רק מחמת שנמצא שם האלקות: פי עקר האלקות הוא בהלב כמבאר במקום אחר (לעיל בסימן מ"ט):

יששכר בג"ע אבל העונג הרוחני מנין? ובאמת קשה, לכאורה זה כמו להושיב עם הארץ בבית המדרש שאצלו זה גיהנם לנצח ולא ג"ע. ויעדיף עולם התמורות שנדמה לו שהוא בעוה"ז מצליח בעסקים על הצד הטוב ביותר. אבל באמת אינו כן, כי להיות בגן עדן זה עונג רוחני גם לאדם מגושם, אלא שאינו עונג כמו למי שהכין לזה כלים. עכ"פ עדיין יקשה לומר על זה שמח זבולון. וגם אם נפרש שזבולון יקבל מתנה כלים לעונג רוחני כאילו למד עדיין קצת קשה לומר שמשה רבנו ברך "שמח זבולון", שתזכה לקבל מתנות והרי שונא מתנות יחיד, והוא נהמא דכיסופא. גם יש בזה בחי' של קונה שר עוה"ב במזון.

מאיך ידוע מעשיות/י"י שעם הארץ זכה היות במחיצת צדיק גדול ע"י מצוה שקיים במסירות נפש ובשלימות. נמצא שהכנת הלב לעונג עוה"ב אינו רק בתורה ואדרבה עיין תורה יט תנינא/י"י שם רבנו אומר

ומעתה בין ויחכם, אם בהלב שנמצא שם רק בחינות אלקות, שאינו כפיכול חלק אֶחָד מֵאֲלֵפֵי אֲלֵפִים מהשגחת הבורא ברוך הוא כמה גדול ערכו, שיכול לתפס במקומו המועט, עולמות אין מספר. ואפלו על עפ"ם נאמר: "ולב מלכים אין חקר", על שנתן לב לכל מדינה ומדינה, ותופס ומשער בְּדַעְתּוֹ, כל המדינות שתחתיו, עם כל האדם אשר עליו, וכל הנמצא בה, ומעתה הוי דן אֲלֵפֵי אֲלֵפִים קל ודמר, לשער בְּדַעְתּוֹ מגדלות הבורא ברוך הוא: נמצא שעקר גדלות המלך ותענוגו וממשלתו הוא רק בלב, שיועד בלבו שהוא מלך על כל המדינות האלה ומושל בכלם כרצון לבו וקפצו, ומעתה תבין מעצמך, שלזה אפשר שיהיה לו כל הש"י עולמות בלבו פי הלב יכול לתפס במקומו עד אין חקר ואין מספר כנ"ל, ויהיה לו כל התענוגים והשעשועים, וחברו אף על פי שיושב אצל לא ירגיש בלום פי לבו חסר מפל זה, מפל הטובות והשעשועים שיש לחברו הצדיק בתוך לבו, אשרי לו, פי עקר הרגשת תענוג ושעשוע עולם הבא וכל הש"י עולמות הכל הוא בלב כנ"ל:

" זו תימה גדולה כיצד אפשר שבעולם רוחני למעלה מהמקום והזמן אפשר שישבו שנים באותו מקום ולא ישיגו אותה השגה, שהרי ההשגה היא המקום.

וצ"ע לכאורה על זה נאמר שמח זבולון שכיון שעשו הסכם שזבולון יקבל שר כיששכר יקבל מתנה לשבת במקומו, אבל העונג מנין? ומרבי לוי יצחק וצ"ל שמעתי שאנ"ש פרשו זאת על בן דורדיא (בגמ' ע"ז יו). שחי כל חייו בעבירה ושעה קלה לפני פטירתו עשה תשובה מאהבה, שבה נסתלק. ועליו בכה רבי יש קונה עולמו בשעה אחת ועוד שנקרא רבי. הרי שזכה לעולם הבא ואעפ"כ העונג מסתמא יחסר לו. ואמנם גם שם צ"ע לפי המבואר בחו"ל שהעושה תשובה מאהבה נהפכים העוונות לזכויות. אמנם גם זה צריך ביאור כיצד יתכן.

וצ"ל שיש חילוק גדול בין בן דורדיא לזבולון, כי זבולון כל חייו מסר נפשו ובנפשו הביא לחמו כמ"ש בשירת דבורה (שופטים ה' יח) וזולו עם חרף נפשו למות, דהיינו שהיה עם של מסירות נפש. והפריש חצי מכל רווחיו לפרנס את יששכר שרק מכוחו עסק בתורה. ובוזה הכין כלים וזולו למדת הנתינה וכבוד התורה, אבל בן דורדיא לא הכין כלים אלא בשעה קלה מתוך דביקות בה', אבל שאר ימיו שבה עמהם היו ריקים. כמבואר בוזה עה"פ (בראשית יח יא) ואברהם ושרה וקנים באים בימים. וצ"ע כי בפתח עינים להחיד"א (בע"ז יו). בשם מהרח"ו ביאר טעם שבת קול קראתו רבי כי קיבל את החלוקה דרבנן מתורה ומצוות של רבי יוחנן כה"ג שנעשה צדוקי בסוף ימיו והפסיד אותם. וצ"ע כיצד יתכן שיקבל אותם והאם יזכה בזה ללב מוכן לעונג רוחני בג"ע. עוד אמרו חו"ל שבתשובה מאהבה נעשים ודונות לזכויות, וגם בזה צ"ע האם עבירה תתפר לזכות שיש בה הכנת הלב לעונג רוחני בג"ע.

עיינ ספר סדר הדורות - חלק תנאים ואמוראים - אות י - ר' יהושע בן אלם הגידו לו בחלום, שמח בלבך שאתה וננס הקצב מושבו ומושך בגן עדן וחלקו וחלקך שוין כאחד, כשניעור ר' יהושע חשב בלבו ואמר אוי לי שמיום שנולדתי הייתי תמיד ביראת קוני ולא עמלתי אלא בתורה לא הלכתי ד' אמות בלא ציצית ותפילין והיו לי פ' תלמידים ועכשיו שקולין מעשי ותורתך עם הקצב.... הלך ר' יהושע בעצמו אצל ננס הקצב ונפל ננס על פני ר' יהושע ואמר מה היום מיומים שעטרת ישראל בא לפני עבדו, א"ל דבר יש לי לדבר עמך א"ל דבר א"ל מה מעשיך ומה מלאכתך, א"ל אדוני קצב אני ויש לי אב ואם וקנים ואינם יכולים לעמוד על רגליהם ובכל יום ויום אני מלבישם ומאכילם ומרחיצם ביד. מיד עמד ר' יהושע ונשקו על ראשו וא"ל בני אשריך ואשרי גורלך מה טוב ומה נעים ואשרי חלקי שזכיתי להיות חברך בגן עדן.

ועיינ ספר חסידים אות תרכג (תרצה מהדו' ברית עולם) - מעשה בחסיד אחד שעשה שאלת חלום מי יהיה חבירו לעוה"ב, והראוהו לו בחור אחד במקום רחוק, למחר התקין עצמו והלך כדי לראותו, והיה חוקר ומחפש אחריו, כשהגיע סמוך למקום אותו האיש, שאל אחריו, וכל העולם תמהו עליו למה תבקש זה כי הוא פריץ מאוד, שמע ועצב, אעפ"כ בא לבית האיש, והאיש הוציאוו בחרפה גדולה והכהו על הלחי, ופשט מכנסים שלו, א"ל אם תרצה תכנס כאן, והיה הוא וחבריו מתלוצצים בו, אעפ"כ לא השגיח ונכנס וכו'...

תורה יט תנינא - עקר התכלית והשלמות הוא רק לעבד השם בתמימות גמור, בלי שום חכמות בלל. פי יש מחקרים שאומרים, שעקר התכלית והעולם הבא הוא רק לדעת כל דבר כמות שהוא, בגון לידע הכוכב כמו שהוא, לידע מהותו ומפני מה עומד במקום ההוא. פי יש משכיל ומשכיל ושביל, דהיינו הכח המשכיל והשכל בעצמו והדבר המשכיל והדו התכלית והעולם הבא אצלם, שיהיה נעשה אֶחָד מהמשכיל והמשכיל והשכל והם מבליים ימיהם על זה בעולם הזה לחקר ולהשיג המשפלות, שזהו התכלית אצלם, וזהו בעצמו העולם הבא לדעתם. רק שבעולם הזה שמשכילין בגוף, אין להם תענוג כל כך מן החקירות, ובעולם הבא שיתפשטו מהגוף, יתענוגו מאד מזה. וידעתם הרעה, עקר השגת התכלית הוא על ידי חקירות וחכמות חיצוניות שלקחם:

אבל באמת אצלנו עקר השגת התכלית הוא רק על ידי אמונה ומצוות מעשיות, לעבד השם על פי התורה בתמימות ובפשטיות. ועל ידי זה בעצמו זוכין למה שזוכין, עין לא ראתה וכו', כמו שכתוב (תהלים קי"א): "ראשית חכמה יראת ה'" שעקר ראשית וקדימת החכמה הוא רק יראת ה', שצריך להקדים היראה להחכמה:

ותדע שאין הדבר בְּדַעְתּוֹ, חס ושלום. פי אם בן לא ישיגו התכלית, רק מתי מעט מעט מאד, דהיינו הבעלי שכל פילוסופים. ומה יעשו קטני הערך, שאין להם שכל כזה לחקר חקירות, לדעת המשפלות, שהם רב ועקר העולם, איך ישיגו הם את התכלית: אבל באמת עקר השגת התכלית הוא רק על ידי תמימות דיקא, דהיינו יראת השם ומצוות מעשיות בפשיטות גמור. וזהו (סוף קהלת): "סוף דבר הכל נשמע, את האלקים ירא ואת מצותיו שמור, כי זה כל האדם". הינו ששלמה המלך, עליו השלום, מלמד אותנו, שעקר השגת התכלית, שהוא בחינת סוף דבר, הוא רק על ידי תמימות ופשטיות, ליראה את ה' ולשמר מצוותיו בפשיטות. וזהו: "סוף דבר הכל נשמע, את האלקים ירא ואת מצותיו שמור", שזהו בחינת תמימות ופשטיות, ליראה את ה' ולקיים מצוותיו בעבדא וכו' בפשיטות

שוו דעת עמלק והפילוסופים לכן כפרו במצוות מעשיות. וזה לשונו שם כי באמת עקר השגת התכלית הוא רק על ידי תמימות דיקא, דהיינו יראת השם ומצוות מעשיות בפשיטות גמור. וזהו "סוף דבר הכל נשמע, את האלקים ירא ואת מצותיו שמור, כי זה כל האדם". וכן מצאתי שכתב המהר"ל^{כז} וכן הרשב"א^{כח} הביא ראייה מיששכר וזבולון לסתור דעתם.

ושוב מאידך הרי אמרו חז"ל (פאה א' א') תלמוד תורה כנגד כולם, ובספר המדות (למוד אות לג) הרגל הלמוד הוא עולה למעלה על קיום כל המצוות. וצ"ל שע"י כל מצווה בתמימות ובפרט עם מסירות נפש, זוכה על ידה לכלים נפלאים לעונג רוחני בג"ע. אלא שע"י הרגל הלימוד היא הכנת כלים טובים יותר^{כט}. והתורה תבלין ליצה"ר ומזכך גם המדות ואילו המצווה מגנא ומצלא רק בעידנא דעסיק בה. ועבירה מכבה מצוה ולא מכבה תורה^ל כמבואר בסוטה כא. לכן תלמוד תורה עולה על כולם. וגם התומך בלומד תורה זו מצווה שיש לה גדר של תורה^{לא} כמבואר בתורה רד^{לב} ועברה לא מכבה אותה. ולביאור הרשב"א זה

כנ"ל. וזה שפסוק: "כי זה כל האדם" היינו כי זה יכול כל אדם לקיים ולהשיג על ידי זה את התכלית, מאחר שעקר הוא "את אלקים ירא" וכו'. על כן יכול כל אדם להשיג התכלית, כי זה כל אדם יכול לקיים:

^כ מהר"ל חרדשי אגדות על סוטה דף כא. (מבאר הטעם שזבולון זוכה כיששכר שע"כ סבר שבנא להתחלק עם הלל) כיון שהוא סבה לתלמודו ראוי שיחלק עמו, שהרי התורה נעשה על ידי שניהם. כי שבוש הוא דברי הפלסופים שהכל תולה כאשר יקנה מדריגת המושכלת, כי הכל תולה בדביקתו של אדם בבוראו ע"י התורה, ולפיכך גורם לתורה הוא כמו התורה עצמה.

^{כא} עיין ביאור הכותב על עין יעקב ריש מסכת עבודה זרה. בשם הרשב"א – הרשב"א ז"ל האריך במאמר זה בפירושו לאגדות וכלל היוצא מדבריו הוא שאמר כי כל המתעסקים בחכמה ואף המתפלספים יודו שמיין האנושי הוא החלק הנכבד בעולם השפל מפני שהוא בעל השכל ובלבד אם יפעל בחלק השכל וישתדל בחכמה זולתי שהם מסכימים על חכמתם ואנו מסכימים על אחרת והוא שאנו נחייב ההשארות בהתעסק במצוות התורה שנצטוינו בה מפיו ית' ושייעד לנו החיים הנעימים והאריכות שאין לו תכלית בקיום מצוותיה וההיפך על ביטולם א"כ התכלית בבריאה העסק בה ובמצותיה ואולם שתצטרך היא על כל פנים השתדלות עסק העולם וישובו על כן מי שמתעסק בעניני העולם וישובו לכונת מי שיתעסק בתורה הוא נוטל ג"כ שכר עמו כי לולא זה לא יתעסק זה שצרכי האדם רבים ויכלה האדם ימיו בהם אם יצטרך כל אחד להכין לעצמו והוא מה שגילו לנו רבותינו ז"ל מ"ש (דברים לג) שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך.

^{כב} ויש מעלה במי שמתוון הגשמיים מתעלה ויש מעלה למי שלא מכניס עצמו כלל לגשמיים. כי מחד גיסא עיקר הכבוד מהרחוקים דייקא שעל ידם מאיר אור בחושך שזה עיקר הכבוד כמ"ש והארץ האירה מכבודו. אבל בוודאי התיקונים שעושה צדיק גדול שכולו תורה הוא נפלא ביותר, עיין תענית כא: מסופר מעשה באבא אומנא שהיה צדיק גדול אע"פ שהתפרנס מגיע כפיו, והיה מקיז דם לנשים בצניעות יתירה ולא מקפיד על שכרו כלל וכו', וזכה בזכות ההתגברות שלו על יצרו בכל יום לדרישת שלום ממתיתבתא דרקייע בכל יום. ואילו אביי ורבא שהיו ראשי ישיבה וחיודשי התורה שלהם ממלאים את הש"ס, אביי קיבל דרישת שלום רק פעם בשבוע, ורבא אעפ"י שהלכה כמותו, קיבל ד"ש רק פעם בשנה בערב יו"כ. וכשאביי שאל על זה אמרו לא אינך יכול לעשות מעשים כאלה כמו של אבא אומנא. והביאור כיון שלך אין את הניסיונות שלו בכל יום. אבל בוודאי שהרבצת תורה חשובה יותר כמבואר שם במהרש"א. ועיין מתיבתא בשם יעב"ץ וקרן אורה שהשלום שקבלו אביי ורבא לא היה על שלמדו תורה אלא על מעשים טובים שעשו בבין אדם לחברו. ע"ש.

^{כג} מוכח שמעלת המצווה היא המלכת ה' ואהבת ה' שמתגלה בעשייתה וממילא עבירה שהיא ההפך מכבה אותה. אבל תורה יש בה נוסף למצווה עוד מעלה שהיא ברית קיום העולם. וכן ראינו ברמ"ז על זוהר שמות קלד: שמצווה במלכות ותורה ביסוד אבא. ואע"פ שבתורה ה' רבנו מבאר שמצווה היא אחדות עם הקב"ה, צ"ל שתורה היא אחדות גדולה יותר, כדאייתא בוהר ישראל והתורה והקב"ה חד. לכן אינה ביחס כלל למצווה ועבירה, לכן עבירה לא מכבה אותה.

^{כד} סוטה דף כא. – ויש זכות תולה ג' שנים כו': זכות דמאי אילימא זכות דתורה הא אינה מצווה ועושה היא אלא זכות דמצוה זכות דמצוה מי מגנא כולי האי והתניא את זו דרש רבי מנחם בר יוסי כי נר מצוה ותורה אור תלה הכתוב את המצוה בנר ואת התורה באור את המצוה בנר לומר לך מה נר אינה מגינה אלא לפי שעה אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה ואת התורה באור לומר לך מה אור מגין לעולם אף תורה מגינה לעולם ואומר בהתהלך תנחה אותך וגו' בהתהלך תנחה אותך זה העוה"ז בשכבך תשמור עליך זו מיתה והקיצות היא תשיחך לעתיד לבא משל לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה ומתיירא מן הקוצים ומן הפחתים ומן הברקנים ומחיה רעה ומן הליסטין ואינו יודע באיזה דרך מהלך נודמנה לו אבוקה של אור ניצל מן הקוצים ומן הפחתים ומן הברקנים ועדיין מתיירא מחיה רעה ומן הליסטין ואינו יודע באיזה דרך מהלך כיון שעלה עמוד השחר ניצל מחיה רעה ומן הליסטין ועדיין אינו יודע באיזה דרך מהלך הגיע לפרשת דרכים ניצל מכולם ד"א עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה שנאמר מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה א"ר יוסף מצוה בעידנא דעסיק בה מגנא ומצלא בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא אצולי לא מצלא תורה בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה מגנא ומצלא מתקף לה רבה אלא מעתה דואג ואחיתופל מי לא עסקי בתורה אמאי לא הגינה עליהו אלא אמר רבא תורה בעידנא דעסיק בה מגנא ומצלא בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא אצולי לא מצלא מצוה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא אצולי לא מצלא.

^{כה} עיין בהקדמת זוהר דף ח. שהלומד תורה עוסק בה רק במחשבה ודבור וחסר חלק העשייה וזה משלים התמכין דאורייתא. ועיין תורה ב' תנינא שהלומד והתומך בו שניהם ביחד מולידים את ההלכה ע"ש מה שכתוב ביוולדת שרגליה מצטננות כיון שהדמים עולים לדחוף את הוולד זה מתקיים במה שהתמכין דאורייתא שהם בחי' רגלין מעלים הדמים שהם הממון לת"ח ועי"ז הוא יולד את ההלכה. נמצא שניהם שותפין בחידושי ההלכה.

^{כז} הקדמת זוהר דף ח. – רבי יוסי אמר, שכל טוב דא אילנא דחיי דאיהו שכל טוב בלא רע כלל ועל דלא שריא ביה רע איהו שכל טוב בלא רע, לכל עושיהם, אלין חסדי דוד הנאמנים תמכין אורייתא ואינון דתמכין אורייתא כביכול אינון עבדין, כל אינון דלעאן באורייתא, לית בהו עשיה בעוד דלעאן בה, אינון דתמכין לון אית בהו עשיה, ובחילא דא כתיב תהלתו עומדת לעד וקיימא כורסייא על קיומיה כדקא יאות.

חידוש של תורה שא"א להבינו בשכל שעל כן הפילוסופים לא עמדו עליו, שע"י אהבת ה' והמלכתו אדם מכין את לבו לעונג רוחני של עוה"ב כמו העוסק בחכמה, וכמה שעושה זאת ביותר מסירות נפש מגלה יותר אהבה ויותר המלכה פועל יותר הכנת הלב. אבל זה עדיין בבחי' מצווה שעברה יכולה לכבות אותה. אבל כשאדם לומד תורה ומחדש בה מכוחו של המפרנס אותו, נחשב למפרנס שיש לו חלק בתורה בעצמה שנתחדשה. וזו תורה שאין עברה יכולה לכבות.

ואין להקשות איך יזכה ממנה לעונג רוחני כי זה כבר נתבאר שלא תלוי בלימוד אלא באהבת ה' במסירות. ואעפ"כ עיין ברכות לד:כ"ו שעם הארץ שהחזיק תלמיד חכם שכרו יהיה שכר שניתן להשיגו בשכל בעוה"ז אבל שכר התלמיד חכם עצמו עין לא ראתה וזולתו ית'. ועיין יפה תואר/כ"ו על מדרש רבה בראשית עב ה'כ"ט שמח זבולון דמשמע שם ששכרו של זבולון גדול משל יששכר וכן כתב הרא"ם שגדול המעשה מן העושה (ב"ב ט). וקשה מהגמ' הני"ל. וע"ש שמסיק דלעולם ת"ח אין דומה להם שהם דבקים מאד בשכינה, וכל שכן לדעת הרב שעולם הבא הוא התעצמות השכל במושכליו/ל. ועיין אגרות משה/ל"א שכתב שבברכות לד: הכוונה למי שרק מהנה לת"ח אבל מי שעושה הסכם יששכר וזבולון עם תנאי, עליהם פסק הרמ"א בש"ע רמו ששכרו שווה ליששכר, ואין דברי חז"ל גוזמאות, אלא זה כפשוטו.

^{יב} **עיין תורה רד** – מעלת הצדקה ידוע, בפרט בשנותיו לתלמיד חכם כמוכא שהמעות שנותנין לתלמיד חכם הוא בחינת תמכי אוריתא, אבל באמת זה המעות שנותנין לתלמיד חכם הוא בחינת תורה ממש, ואין עברה יכול לכבות זה המעות שנותנין לתלמיד חכם, כי אין עברה מכבה תורה כמו שאמרו רבותינו, וזכרונם לברכה (סוטה כא). וזה המעות הוא בחינת תורה ממש כנ"ל וזה מעות ראשי תבות ואין עברה מכבה תורה: ועוד יש בענין זה דברים הרבה, כי בעת שגלה זאת ספר איזה מעשה בענין זה, אך לא זכינו לכתב כי אם דברים אלה:

^{יג} **ברכות דף לד:** אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן כל הנביאים כולן לא נתבאו אלא למשיא בתו לתלמיד חכם ולעושה פרקמטיא לתלמיד חכם ולמהנה תלמיד חכם מנכסיו אבל תלמידי חכמים עצמן עין לא ראתה אלהים וזולתך יעשה למחכה לו. מהרש"א – אלא למשיא בתו כו'. כל הנהו דקחשיב הם שאמרו עליהם ספ"ב דכתובות (קיא ע"ב) ואתם הדבקים בה' וגו' וכי אפשר לידבק בשכינה אלא זה המשיא בתו לת"ח והעושה פרקמטיא כו' כמפורש שם בחדושינו שדבקות שלהן מביאין לידי שכר הנאמר בבבאיים שחב ביד אדם הגשמי להשיגו אבל שכר הת"ח בעוה"ב הוא שכר רוחני ממש בב"ת שאין שכל ועין אדם משיגו רק עין אלהים שהוא בב"ת והיינו יעשה למחכה לו שהוא הת"ח או למחכה לו באותיות לחכמה לו וכן הא דקאמר כל הנביאים כו' אלא לימות המשיח שאז יחיו ויקומו בגוף ונפש לקבל שכר הגשמי שהשיגו הנביאים אבל לעוה"ב שהוא עולם הנשמות והרוחני אותו שכר רוחני שלהן אין שכל וכח הנביאים להשיגו ועין לא ראתה וגו'...

^{יח} **יפה תואר על בראשית רבה** עב ה' – (מקשה על המדרש שאומר) הקדים (משה רבנו בזאת הברכה) ברכת זבולון (לברכת יששכר) לכאן משמע דזבולון גדול מיששכר, לפי שמחזיק בידו, ולכן מקדימו. וכן כתב הרא"ם דגדול המעשה יותר מן העושה (ב"ב ט). וקשה דגרסין בפרק אין עומדין (ברכות לד:) כל הנביאים לא נתבאו אלא למשיא בתו לת"ח ולעושה פרקמטיא לת"ח ולמהנה ת"ח מנכסיו, אבל ת"ח עצמן עין לא ראתה אלהים וזולתך כו'. אלמא ת"ח עדיפי טפי ממחזיקיהם. וליכא למימר דדוקא לכבוד בעלמא מקדימים למחזיקיהם, אבל בשכרן לא ראי זה כראי זה, דאם כן אין המעשה גדול מן העושה. ועוד דאכתי קשה מדאמר (לכמן ס"ג פרשה כ"ה) [ילקוט שמעוני ישעיה רמו פה] עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות חופה לבעלי מצות אצל עמלי תורה שנאמר (כי בצל החכמה בצל הכסף, ובעלי מצות היינו מהני ת"ח כדאמר בפרק מקום שנהגו (פסחים נג:) כל המטיל מלאי לכסי ת"ח זוכה ויושב בישיבה של מעלה שנאמר (כי בצל החכמה כו' אלמא מהני ת"ח ישתתף עמו בשכרו, והיכי קאמר אבל ת"ח עין לא ראתה? ושמעתי אומרים שיש ג' מיני מהני ת"ח הא' בענין שזה נהנה וזה אינו חסר ובכה"ג ת"ח עדיפי מניה, ועו"א כל הנביאים לא נתבאו אלא למשיא בתו כו' שאין לו הפסד בהשיאו בתו לת"ח וכה"ג הן האחרות, והב' שזה נהנה וזה חסר ובכה"ג שוין. והג' כשסומך ידו מקטנותו שעדין אינו בן תורה שהוא סבה לכל מה שלמד כגון עזריה לשמעון דמייתי לקמן בפרשה הנו' ובכה"ג עדיף המחזיק מת"ח עצמו ובכה"ג הוא קיימת זבולון ליששכר. ומ"ש שיש מהנה באופן שאינו חסר אינו במשמע דהיינו עושה פרקמטיא, אבל היה אפשר לחלק בין מהני באקראי ובין מפרנסו בקבע.

אבל אלו החלוקים רחוק מני דלא נהירא כלל שיהיה מהני ת"ח עדיף מיניה, דלא דמי למעשה שגדול מן העושה דהתם אין העושה יהיה חפץ לעשות המצוה כלל והמעשה אותו הוא העיקר, אבל המחזיק יד ת"ח לא בשביל זה הוא מעשה אותו וכל הקודם לתכלית התכלית טוב ממנו, והראיה לשמעון אחי עזריה מייתי ליה לקמן בפרשה הנוכר בהדי אחריני דקאמר עליהו בצל החכמה כו'..... ועוד שאין במקראות רמו לזה טפי מזה.

ולכן נראה דלעולם ת"ח אין דומה להם שהם דבקים מאד בשכינה, וכל שכן לדעת הרב שעולם הבא הוא התעצמות השכל במושכליו, שלא יתכן שמי שאינו ת"ח ישיג כמוהו. אמנם מ"ש "כי בצל החכמה בצל הכסף כו'" לא אמר שהם שוים אלא שהם אצלם, כלומר מדרגה קרובה להם, והכוונה שאף שאינם בעלי השכלה שמוזה הצד הדבקות כנמנע בחקם, ה' יחנם השכלה קצת להדבק בו והוא מ"ש בשלהי כתובות "ובו תדבק" זה המשיא בתו לת"ח. וממה שנתלה שמעון בעזריה אין ראייה דעזריה עדיף, דאין יורה התנא זכות עזריה בשמעון, אם לא יאמר לשון זה, וכן הקדמת זבולון ליששכר לאם לא כן מהיכן נלמד שזוכה עמו:

^{יט} הובא במתבתא ילקוט ביאורים ברכות לד: ועי"ש עוד קושיית קונטרס עץ פרי שמקשה מברכות לד: על הרמ"א י"ד רמו דמשמע שם ששכרו של זבולון שווה ליששכר.

^ל **צ"ע** נראה כוונתו בזה ועיין לעיל מש"כ בשם הרשב"א.

^{לא} **שו"ת אגרות משה** יורה דעה חלק ד סימן לו אות טז – פשוט שגם מי שהתנה עמו להיות שותפין, שהוא שכר זבולון, נמי עין לא ראתה. דכיוון דנחשב לו כלומד בעצמו כדכתב הטור, הוא כלומד בעצמו ממש כפשוטו הלשון בלא גוזמאות. ולא מצינו כלל בספרי הפוסקים שיכתבו גוזמאות, אלא הוא ודאי פשוט שלהטור והרמ"א והש"ך – שכן פסקינן ונהגינן בכל המקומות שלנו שנחשבין מבני אשכנז וצרפת – הוא כפשוטו, שגם השותף זבולון ג"כ הוא כישכר הלומד תורה, ששכרו עין לא ראתה. ומה שא"ר חייה בר אבא א"ר יוחנן הוא רק למהנה לת"ח – שעוורו ומהנהו, כמשיא בתו לת"ח, וכמהנה ת"ח מנכסיו שודאי הוא רק במקצת.

למעשה לכאורה נראה שחלקו של המפרנס תלוי עד כמה היה נצרך הלומד לעזרתו, ויש לדון מדין זה וזה גורם. ולצרף לזה שגם הרחבת הדעת גורם. מאידך לימוד מתוך הדחק ערכו גדול יותר (עיין תורה לח). ואולי כיוון שגם הלומד תורה, הלימוד מתחלק לקניין חכמה, וברור הלכה, להבין דבר מתוך דבר, אבל החידוש ואפילו חלק מהקושיות הן מתנת שמים, שנופל בדעתו משמים, נמצא שבאמת הלומד הוא כמלקט מציאות^{זכ}, וכיון שעושה זאת מכוחו של המפרנס אותו, הרי הם שותפים במציאות, וכנ"ל עד כמה שאינו יכול בלעדיו. ולכאורה לפ"ז יש גם לדון אם יהיו שפתי המפרנס דובבות/זכ בקבר/זכ כשיאמרו הלכה בשמו/זכ.

אבל המשתתף ברווחיו עם לומד תורה כיששכר וזבולון בהסכם ותנאי על חלוקת השכר, ולא יכול לחזור בו אלא מדעת שניהם, בוודאי שכרו יותר כי הם שותפים ממש ולא רק יששכר שליח של זבולון אלא גם זבולון שליח של יששכר ולכאורה בכה"ג הם שותפים ללא חשבון של זה וזה גורם אלא שותפים ממש. זכ וגם מדין המחובר לטהור טהור, יזכה תמיד מכוחו לקבל אור גדול, ונראה שלזה כוון רבנו במה שאמר שזבולון בחי' חיצונית ליששכר, דהיינו שמכח ההסכם ביניהם נעשה זבולון כמו קליפה לפרי ליששכר ותמיד יזכה מכוחו לאור ועונג נפלא אלא שתמיד יהיה רק מכוחו של יששכר.

ומסתבר מאד שאע"פ שעשו הסכם יהיה חילוק גדול בין עשיר שבקלות תומך בלומד תורה לבין מי שתומך בת"ח במסירות נפש שממש מחסיר מצרכיו ההכרחיים כדי לתמוך בלומד תורה. ובסוטה כא. זכ מבואר עוד שדווקא כשתומך בו בזמן עניו לחלוק בשכרו על התורה שילמד מכאן ולהבא, אבל לא מועיל הסכם על תורה שכבר למד התלמיד.

תורה זו רמוזה בפסוק כי תצא למלחמה וכו' כנ"ל וכדלקמן, כי "תצא" רומז ל"שמח זבולון בצאתך", דהיינו שהיוצא לעסוק במו"מ הוא כיוצא למלחמה, וכן הוא התרגום חדי זבולון במפקך לאגחא קרבא על בעלי דבבך. וביאר החיד"א זכ/א שכוון שזבולון מפרנס את יששכר בטוח שינצח במלחמה. נמצא נפלא שאפשר

^{זכ} **כך ראיתי מפרשים** (הרב י' פישר ז"ל בהסכמה לספר שמח זבולון) שיששכר נעשה כמו שליח של זבולון ללקט לו מציאות שהדין הוא שהמציאות שייכות למשלח. וצ"ע נמצא כביכול הכל שייך לזבולון ואילו יששכר מקבל מתנת חינוך. ובודאי כוונתו שיש בזה רק בחי' של שליחות כי פשוט שליקוט תורה רוחנית אינה קניין שיכול אחד להגביה לחברו. אלא שיש בחי' כח משלח בשליח וזוכה עמו מכוחו.

^{זכ} **עיין יבמות צו:** – אזל ר' אלעזר אמר לשמעתיא בי מדרשא ולא אמרה משמיה דרבי יוחנן שמע רבי יוחנן איקפד..... ורבי יוחנן מאי טעמא קפיד כולי האי דאמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב באגורה באהלך עולמים וכי אפשר לו לאדם לגור בשני עולמים אלא אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבוננו של עולם יהי רצון [דף צו]. שיאמרו דבר שמועה מפי בעוה"ז דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר אמר ר' יצחק בן זעירא ואיתימא שמעון נזירא מאי קראה וחכך כיון הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים ככומר של ענבים מה כומר של ענבים כיון שמניח אדם אצבעו עליו מיד דובב אף תלמידי חכמים כיון שאומרים דבר שמועה מפייהם בעוה"ז שפתותיהם דובבות בקבר:

^{זכ} **עיין רוח חיים** לר' חיים מוולוז'ין על אבות ב' יא שכתב שרק ליששכר יהיו שפתיו דובבות בקבר ולא לזבולון. וכן כתב החיד"א בספר דבש לפי מערכת ח' ג. לעומתם בשם החפץ חיים כתבו שגם זבולון שפתיו יהיו דובבות בקבר וכן כתבו עוד הובאו דבריהם בספר שמח זבולון פרק כה אות לג. גם עיי"ש טעם לזה – היות שנתן הזבולון מכספו שזה חלק מנפשו ונשמתו שעמל וטרח עליו והחיה בזה את נשמת יששכר כדי שילמד תורה נהיה ביניהם קשר נפשי ונתאחדו בנפשותם ובנשמתם, ועל כן כשאומרים דבר שמועה מפיו של יששכר ומעורר בזה את חיות נפשו הרי ממילא נתעוררה בזה גם נפשו ונשמתו של זבולון שהרי הם קשורים זה בזה, וכדאיתא במדרש (שמו"ר פ"ב ה) לענין תאומים דכשאחד חש בראשו אף השני חש בזה. (הובא גם בעלים לתרופה בעלו גליון תקצ וגליון תקפב-ג)

^{זכ} **ולפי שנחלקו** אם שפתיו דובבות דווקא כשמוכרים שמו (ראה בתורה יב. שטוב ללמוד ש"ע עם באר הגולה כדי להזכיר שם החכם שחידש את ההלכה ובעלים לתרופה בעלו בהר תשעט בשם שו"ת פנים מאירות ויערות דבש הוכיחו שא"צ להזכיר שם. והחיד"א סבר שכן צריך להזכיר עיי"ש) צ"ע שמסתמא יזכירו שמו של הלומד ולא של התומך. ואפילו באלה שעשו הסכם ותנאי לא שמענו אלא על שמעון אחי עזריה שהזכירו גם את שמו של התומך. ועפ"ר התומך לא ידוע. וראיתי שגם המהרש"א נקרא שלמה אידייליש על שם חמותו שפרנסה אותו. (הובא בקנין תורה שמיני תשסח בשם השל"ה בספרו מעלו הצדקה, אמנם לא נתפרש שם אם עשו הסכם)

^{זכ} **ראיתי מחלוקת בזה** כי כל דבר תורה וחידוש תורה שבלי התמיכה לא היה תלמיד לומד נידון כשנים שעשאוה והתומך הוא המעמיד שאינו בטל. (דוה וזה גורם אם אין בכוחו של אחד מהם להחמיץ אסור (ערלה ב' יא)) מאידך למ"ד שיששכר מפסיד הרי מסתמא לא התכוון להפסיד. וגם למ"ד שאינו מפסיד אפשר שתלוי בשתי הסברות של הרב פישר ז"ל אם נחשב כשכירו ללקט מציאות או כיון שעל ידו לומד בהרחבת הדעת. כי הרחבת הדעת יש בכל תומך אבל שכירו מסתמא צריך לזה הסכם ותנאי.

^{זכ} **סוטה כא.** – מאי (אם יתן איש את כל הון ביתו) בוו ובוו לו? אמר עולא לא כשמעון אחי עזריה ולא כרבי יוחנן דבי נשיאה אלא כהלל ושבנא דכי אתא רב דימי אמר הלל ושבנא אחי הוו, הלל עסק בתורה, שבנא עבד עיסקא, לסוף א"ל תא נערוב וליפלוג, יצתה בת קול ואמרה אם יתן איש את כל הון ביתו וגו':

רש"י – שמעון אחי עזריה – תנא הוא במשנה קמיייתא דובחים ולמד תורה על ידי אחיו שהיה עוסק בפרקמטיא כדי שיחלוק בזכות למודו של שמעון לכך הוא נקרא על שם עזריה אחיו וכן ר' יוחנן למד ע"י הנשיא שהי' מפרנסו: הלל עסק בתורה – מתוך עוני רב כד מפרש במס' יומא (דף לה):

^{זכ} **הרב חיד"א** חומת אנך דברים (לג יח) אות ו. שמח זבולון בצאתך. למלחמה כמו שתרגם אנקלוס שמח שאתה נוצח שהרי יששכר באהלך עוסק בתורה וכמ"ש פ"ק דמכות עומדות היו רגלינו במלחמה בשערים המצויינים בהלכה וכו'.

שרבנו במה שסמך עניין זבולון ויששכר למו"מ באמונה כוון לרמוז גם שהעצה לנצח במלחמת המשא ומתן היא שיקבל על עצמו לתמוך בלומדי תורה. וכן ראיתי מפורש בלק"ה/לט

עד כאן ההקדמה

*

תורה רפ [מ]

דע מי שצריך דהיינו שתבעו אותו **לדון לפני דיינים בדין תורה**, בטענת גזל או הונאה, **זה לו עונש ונקמה/מ"א** **שהתורה נוקמת בו** שלא היה דבוק בה לקיים אותה בדקדוק בשעת המשא ומתן. **כי באמת כל המו"מ המשא ומתן הוא תורה, כי למשל הדין המחליף פרה בחמור [מ"ב]** המבואר במשנה בבא מציעא דף ק. שהוא קנין חליפין, שהדין תורה הוא שבמשיכת אחד מהם נקנה השני היכן שהוא (כמבואר בקדושין כח.). ואם היא ילדה שם וולד ולא ידוע אם לפני המשיכה או אחריה, התורה מחלקת בין כשטוענים ברי אזי הדין שהמוציא מחברו עליו הראייה ואם טוענים שמא הוי ממון המוטל בספק והדין תורה שיחלוקו, ויש בזה עוד דינים בכמה אופנים שונים והכל הוא דיני תורה שהרי כל ההלכות כיצד נעשה הקניין ובכל מיני אופנים שיכולים להיות הכל נידון בגמרא לברר מה היא הדעת תורה בזה, **ומכ"ש** ומכל שכן/מ"ד **כשעושיין הדבר בעצמו** על פי דיני התורה **הוא בודאי תורה, מ"ה (וכמו שמספרין [מ"ו] מ"ו) כ"ז** כל זה **(בשם הבעש"ט ז"ל)** צ"ע כוונתו בזה, ואולי

לט **לק"ה שותפין ג' ג' - (ג)** וזהו בחינת שתפות שמשותפין שניהם יחד באיזה משא ומתן ופרנסה, כי מזל דבי תרי עדיף, כמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה. כי מחמת שעשית המשא ומתן הוא בחינת מלחמה גדולה, וכמבאר בדברי רבנו זכרונם לברכה במקום אחר (בסימן רפ) על פסוק כי תצא למלחמה, שהמשא ומתן נקרא מלחמה, היינו כנ"ל, כי צריכין אז מלחמה גדולה ללחם עם בחינת המטה עז הנ"ל. להוציא החיל והעשירות מעמקי הקלפות, ועל כן מחמת שהמשא ומתן הוא בחינת מלחמה גדולה, על כן על פי רב כל המשא ומתן והמלאכות הגדולים אינם נעשים על ידי אדם אחר כי אם על ידי שתפות והתחברות כמה אנשים שמתחברין יחד, כי צריכין כמה אנשים שיתחברו לנצח המלחמה הזאת להוציא מהסטרף אחר כל ניצוצות הקדושים על ידי המשא ומתן...

(ד) ועקר שרש השתפות דקדשה נמשך משתפות יששכר וזבולון שעשו שניהם שתפות דקדשה שאחד יעסק בתורה והשני יעסק במשא ומתן ויפריס את אחיו וזה עקר השתפות דקדשה, כי זה עקר תקון המשא ומתן כשזוכין לעסק במשא ומתן להחזיק את התלמיד חכם העוסק בתורה ועבודה באמת לפרנסו ולתן לתוף פיו כל הצטרכותו, כי אז בודאי יזכה לנצח את המלחמה לגמר המשא ומתן בקדשה גדולה ויעשה תקונים גדולים על ידי המשא ומתן בעצמו, כי יזכה להוציא כל ניצוצות הקדשה על ידי המשא ומתן כנ"ל.

² לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^{מ"א} **נקמה צ"ע** כתיב לא תקום ולא תטור. והקב"ה מקיים את התורה כידוע (ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג). וכן בגמ' תמהו האם אפשר לומר על נקמה שהיא דבר גדול, ותרצו שיש נקמה שהיא גדולה. עיין ברכות לג. - ואמר רבי אלעזר כל אדם שיש בו דעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו דעה נתנה בין שתי אותיות מקדש נתן בין שתי אותיות מתקין לה רב אחא קרחינא אלא מעתה גדולה נקמה שנתנה בין שתי אותיות שנאמר אל נקמות ה' אמר ליה אין במילתה מיהא גדולה היא והיינו דאמר עולא שתי נקמות הללו (אל נקמות ה', אל נקמות הופיע) למה אחת לטובה ואחת לרעה לטובה דכתיב הופיע מהר פארן לרעה דכתיב אל נקמות ה' אל נקמות הופיע.

ועיין מהרש"א - נראה לפרש הכא על נקמה שתהיה בעו"ג לעתיד כמ"ש בנקמות גוג ומגוג (ישעיהו לד ח) כי יום נקם לה' שנת שלומים לריב ציון וכתיב (שם סג ד') יום נקם בלבי ושנת גאולי באה והרבה כמוהו דהיינו צירוף ב' אותיות הרחמים לישראל והגבורה לעו"ג וק"ל:

ועיין יומא דף כב: - ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק כל תלמיד חכם [כג.] שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו תלמיד חכם והכתיב לא תקם ולא תטר ההוא בממון הוא דכתיב.

והביאור נראה כי נקמה היא הקמת הכבוד (שמעתי מהריצ"ח) ואדם אסור להקים כבודו בדרך של נקמה אלא לדעת שהכל מה, אבל הקב"ה ברא את העולם לגלות כבודו והנקמה שלו היא תיקון העולם. וכן ת"ח על כבוד התורה צריך להקפיד אבל על כבוד עצמו לא. ונקמת התורה היא נקמת הקב"ה שמי שמפריד את המו"מ מהתורה דהיינו ממנו.

²² ב"מ ק.

^{מ"ב} **משנה בבא מציעא** פרק ח משנה ד) המחליף פרה בחמור וילדה, וכן המוכר שפחתו וילדה, זה אומר עד שלא מכרתי, וזה אומר משלכתי, ויחלקו. היו לו שני עבדים, אחד גדול ואחד קטן, וכן שתי שדות, אחת גדולה ואחת קטנה, הלוקח אומר גדולה לקחתי, והלה אומר איני יודע, וזה בגדול. המוכר אומר קטן מכרתי, והלה אומר איני יודע, אין לו אלא קטן. זה אומר גדול וזה אומר קטן, ישבע המוכר שהקטן מכר. זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע, ויחלקו.

^{מ"ד} **כך אמר הבעש"ט** שזה כל שכן תורה כנ"ל. וצ"ע כיון שמבאר שהמעשה הוא תורה כיון שצריך לעשות אותו עפ"י דין תורה א"כ מדוע המעשה הוא יותר תורה מהדין תורה כיצד לעשותו.

²³ מוהר"ן בתקפא

²⁴ בעש"ט עה"ת פרשת בהר את ה'.

^{מ"ו} **בעל שם טוב על התורה** - פרשת בהר אות ה. וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך וגו', עסק משא ומתן הוא גם כן עבודה ותורה, כי כמה דיינים יש על זה, ואמר הרב הבעל שם טוב עה"ש נשמתו בגנוי מרומים, כי אם האדם הלומד את התורה לשם הבורא ברוך הוא, למשל אם לומד המשנה (ב"מ ק.) המחליף פרה בחמור, הוא חשוב מאוד לפני הבורא ברוך הוא, כל שכן אם עושה הדבר ומחליף פרה בחמור, ומנהיג עצמו בזה על פי התורה, וודאי יותר חשוב עבודה מעולה, כי בכל דבר שיש בעולם הכל לא בראו

כיון שהקב"ה הסתכל בתורה וברא עלמא נמצא שכל מציאות של פרה וחמור וקנין חליפין בתורה לשון הוראה הוא בבחי' בכח ובמציאות הוא בפועל, ואם הבכח הוא תורה כל שכן שהפועל הוא תורה.

וע"כ כשעושי'ן מו"מ, צריך שיקשר פנימיות מחשבתו רק/מ"ח בהתורה והדינים המלובשין שם. ומי שעוקר המו"מ מן התורה, ונופל אל המו"מ בעצמו, דהיינו שעיקר כוונתו היא ההשתדלות על הפרנסה, והרווח שירוויח ואינו מקשר מחשבתו אל התורה המלובש שם, בין שהטעם הוא מצוקת הפרנסה ובין שהיא תאוות ממון, כיון שלא עשה המו"מ באמונה, ומחשבתו לא הייתה בדיני התורה כיצד להיזהר מגול והונאה ושקר וכיו"ב, ושיצליח לנשא ולרומם את הניצוצות הקדושים שבקליפות ע"י המשא ומתן שעושה, ואפילו שאין בידו גזל אלא רק חוסר אמונה שהפרנסה מה' אזי דינו לקבל עונש"ט, שאח"כ הוא צריך לדרון בדין תורה, משמים נותנים בלב חברו לתבוע אותו לדין ואזי צריך לחזור ולהביא כל הדברים וכל המחשבות וכל העסקים שהיה לו בשעת המו"מ מתחילתו ועד סופו, כגון מנין שהפרה שלו וכיצד קנה אותה והיכן נולד הוולד האם ברשותו או במקום הפקר ומדוע הוא טוען שהוולד שלו וכו' כיו"ב צריך להביא הכל אל התורה, דהיינו שצריך לחזור ולספר הכל לפני הדיינים, והם פוסקים על זה דין תורה.

נמצא שחזר ונעשה מכל דברי המשא ומתן תורה. והוא לו נקמה פירוש הקמת הכבוד שהפיל, שהתורה נוקמת בו על אשר ביזה אותה כאשר עקר הדינים המלובשים בהמשא ומתן מן התורה, ונפל שבמקום שהיה צריך לנשא מחשבתו לעולם היצירה כמבואר לקמן, נפל אל אל המשא ומתן בעצמו, וכידוע⁸¹ היכן שאדם חושב שם הוא, נמצא שהוא בעצמו נפל למו"מ והממון כאלו אין שום תורה בהמו"מ. ע"כ עונשו שצריך לבא לפני דין תורה, לבא לבית דין ולעמוד לפני הדיינים ולהזכר בכל פרטי המעשה וללמוד את כל הטענות שאפשר שיושמעו נגדו ולחשוב מה יענה ביום הדין תרתי משמע, ואם אינו בקי יצטרך לקחת לו טוען רבני שיעזור לו ואזי צריך להביא כל דברי המו"מ ולעשות מהם תורה, ואזי מראים לו שכל המו"מ הוא תורה, כי עכשיו נעשה מהכל דין תורה כנ"ל. כי בוודאי הוא צריך להביא כל הדברים אפי' כל המחשבות לפני הדיינים, כי אם חסר איזה דיבור או איזה מחשבה יתקלקל הדין תורה. וצריך דווקא להביא הכל כל מה שעבר בשעת המו"מ לפני הדיינים, והם עושי'ן מזה דין תורה. נמצא שחזר ונעשה מהמו"מ תורה, ומראין לו שאין הדבר כמו שהוא סבר מתחילה שאין בהמו"מ תורה, כי הלא ראה בעיניך שכל

אלא לכבודו, וכל דבר קטן וגדול אינו מתנהג כי אם על פי התורה, אם לא באומות שמתנהגים על ידי מזלות, ומכל דבר יכול לעבוד את ה', ולהכיר נפלאות הבורא ברוך הוא, ושכל העליון ישיג מתוכו, וגם כן בפשוט, אם מתנהג על פי התורה, דהיינו איפה צדק ומדה צדק ומאזני צדק, הוא גם כן מקיים מצוה, ואמרו ו"ל (קדושין לט:): ישב ולא עבר עבירה וכו', ואם כן כשמתנהג כן, אזי הוא עוסק בתורה תמיד, אפילו בשעה שעוסק בסחורה: (מאור עינים למס' שבת ד"ה נשאת ונתת באמונה, וכ"ה בס' ליקוטי מוהר"ן סוף ח"א ע"ש).

^{מ"ח} צ"ע דלקמן אומר שחיצוניות מחשבתו תהיה במשא ומתן, ופנימיות מחשבתו בתורה.

⁸⁰ בדפ"ר ענשו. בתולד ומתולד – עונשו (וצ"ע כיון שעשה מהר"ת נקודה אחרי עונש שמעם שאינו מחובר לגמרי להמשך אולי לכן כתב עונש. ואע"פ שבלוח השמסות לא ציין כלום בזה)

⁸¹ בתקפא שצ"ד

^{נ"א} עיין תורה כא ד"ה חיים נצחיים – ועקר הכלליות שיהיה נכלל באחד הוא על ידי הדעת אותו יתברך, כמו שאמר הקב"ה: 'אלו ידעתי, הייתי', כי עקר האדם הוא השכל, ועל כן במקום שחושב השכל, שם כל האדם, וכשיודע ומשיג בידיעת השם יתברך, הוא שם ממש, וכל מה שיודע יותר, הוא נכלל יותר בהש"ש, דהיינו בו יתברך:

מקורו בצוואת הבעש"ט דף ה. הובא בבעש"ט על התורה פרשת נח עמוד התפילה אות נו ובמקור מים חיים שם אות לא. ועי"ש פרשת בראשית אות צו. וממ"ח אות פ'. ועיין שבחי הר"ן נסיעתו לא"י אות ו' שלפני נסיעתו אמר שרובו כבר שם.

דברי המו"מ כולם הם תורה, כי עכשיו נעשה מהכל דין תורה כנ"ל.

והכל לפי הפגם. כי יש אחד שאין עונשו רק שצריך לדון, כיון שרק לא היה דעתו על דיני התורה, אבל זוכה בדין, כיון שלמעשה לא עבר על איסור תורה או דרבנן, במשא ומתן שעשה רק שמראין לו שפגם שלא היה דעתו על דיני התורה כנ"ל.

אבל יש אחד שעקר יותר המו"מ מן התורה, שגם יש גזל בידו, אזי עונשו יותר, שגם אינו זוכה בדין :

כי באמת כשעושי מו"מ צריך שיהיה רק חיצונית המחשבה בתוך המו"מ, כי אפשר לנהל משא ומתן גם עם חיצוניות המחשבה בלבד, אבל פנימיות מחשבתו צריך לקשר אל התורה כנ"ל :

גם צריך אמונה בהמו"מ. דהיינו שישא ויתן באמונה, ויהיה הדיבור דיבור אמת^א. כמה ש שאמרו חז"ל (שבת לא)^ב שבשעה שמכניסים את האדם לדין אחרי פטירתו, שואלים אותו בבי"ד של מעלה נשאת ונתת באמונה. והטעם ששואלים בלשון הוזה כי משא ומתן הוא בחינות שמנשאים ומרימין הדבר, ונותנין ומשיבין אותו למקומו.

כי יש קדושות הנפולות, היינו בחינות ניצוצות שנפלו לקליפות בשבירת הכלים, ועל ידי משא ומתן באמונה ע"י שמחשבתו בדיני התורה של המשא ומתן, כדי להיות נוהר מאיסור, עי"ז מבררים הניצוצות ומנשאים ומרימין אותן, כפי שיתבאר, שהמלכות עולה מהקליפות הניצוצות עולות עמה ונותנין אותן למקומן^ג המלכות מעלה אותן מיין נוקבים ליחוד חכמה ובינה. וזה בחינות משא ומתן כנ"ל.

ועיקר בירור הניצוצות מן הקליפות הוא על ידי אמונה. כי דרך האמונה לשכון תמיד אצל אלו הקדושות הנפולות, דהיינו שהקב"ה גורם לאדם לרדת למקומות שרק ע"י אמונה יעלה מהם בבחינות (יחזקאל ה')^ד זאת ירושלים בתוך הגוים שמתיה וסביבותיה ארצות, ירושלים היא קריה נאמנה^ה (ח"ט)^ו, בחינות אמונה^ז, היא שוכנת בתוך הגוים וסביבותיה וכו', כי היא ביניהם תמיד שדייקא כיון שהיא בחי' אמונה ויש בכוחה להתגבר על הכפירות והע"ז של הגוים, לכן הניח אותה הקב"ה ביניהם, שתברר מהם את הניצוצות שנפלו אצלם כנ"ל ומזה הטעם מוכרח האדם לעסוק במשא ומתן, שבו אחוז תאוות הממון שהיא עבודה זרה, כדי שע"י שיתגבר באמונה, יעלה את הניצוצות הקדושים שנפלו לשם. ועל כן אלו הניצוצות^ח שנפלו, הם נדבקים ונתאחזין סביבות האמונה^ט, והיא מעלה אותם משם.

^א צ"ע לכאורה משא ומתן באמונה לא תלוי רק בדבור אמת שהרי אפשר להונות ולגזול במשא ומתן גם בלי לדבר. כגון במשקלות ובסחורה פגומה פגם נסתר וכיו"ב. אמנם עיין שבת קט: לא חרבה ירושלים אלא בשביל שפסקו ממנה אנשי אמונה, ושם לפי ההמשך משמע שמדובר בדוברי אמת. עי"ש ובחגיגה יד.

^ב בתרלז-כו

^ג שבת דף לא. אמר רבא בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה (האם נהלת עסקיך ביושר) קבעת עתים לתורה עסקת בפריה ורביה צפית לישועה פלפלת בחכמה הבנת דבר מתוך דבר ואפילו הכי אי יראת ה' היא אוצרו אין אי לא לא משל לאדם שאמר לשלוחו העלה לי כור חטים לעלייה הלך והעלה לו אמר לו עירבת לי בהן קב חומטון אמר לו לאו אמר לו מוטב אם לא העלית:

^ד בתרלז-נפילות

^ה עיין ולעיל תורה לה אות ח' ותורה נד אות ג'.

^ו מתרצו - הניצוצות

^ז יחזקאל פרק ה (ה) כה אמר אדני יי' זאת ירושלים בתוך הגוים שמתיה וסביבותיה ארצות: (ו) ותקמר את משפטי לרשעה מן הגוים ואת חקותי מן הארצות אשר סביבותיה כי במשפטי מאסו וחקותי לא ה'לכו בהם:

^ח רד"ק (ה) כה אמר אדני ה' - בתוך הגוים שמתיה - יושביה שמתיה בה לטובתם לפי שהיא נבחרת מכל הארצות יפה נוף משוש כל הארץ שהיא באמצע הישוב לפיכך אוירה טוב ומוזג מכל הארצות ויושבי' היה להם ללכת דרך ישרה ולעשות משפטי הטובים והם המירו אותם לרשעה מן הגוים אשר סביבותיהם כמו שאמר ויתעם מנשה לעשות את הרע מן הגוים אשר השמיד ה' מפני בני ישראל והגוי' ההם אשר סביבותיה' לא המירו משפטיה' והם המירו משפטי בלא יועיל:

^ט ישעיהו א פסוק כא ופסוק כו

^י ישעיה פרק א (כו) ואשיבה שפטיך ככראשנה ויעצוף כבתחלה אחרי כן יקרא לך עיר הצדק קריה נאמנה:

^י נ"ל שעיקר האמונה היתה בבית המקדש ומשם התפשט מסביב לכן רק הקריה נקראת נאמנה אבל העיר כולה נקראת צדק שזו מדרגה נמוכה יותר כי ככל שמתרחק מבית המקדש הארת האמת נחלשת.

^כ מתרצו - הניצוצות

^{כב} אולי בבחי' מצא מינו את מינו וניעור. (בחי' להבדיל, ולא לחינם הלך הזורזיר אצל העורב)

ועל כן צריך לעשות מו"מ באמונה, שעל ידי האמונה מעלין הניצוצות כנ"ל, שזה עיקר בחינות משא ומתן, להעלות הניצוצות י"ג כנ"ל.

עתה יבאר כיצד ע"י שעושה משא ומתן באמונה דהיינו שבעת המו"מ חושב בדיני התורה הקשורים לו כדי שיהיה המו"מ באמונה, ע"י עולה מחשבתו מעולם העשיה לעולם היצירה, וע"י כל המדרגות בעולם העשיה עולות עד שגם מלכות דעשיה עולה מהקליפות ומעלה עמה את הניצוצות הקדושים הדבוקים בה. ועניין זה מבואר גם בתורה לה ע"י ש/ו¹.

וזה בחינות פנימיות חב"ד דעשיה שעולה אל היצירה, ונעשית שם חיצוניות דחיצוניות דיצירה/ו¹⁰, ואזי בעשיה, החיצונית חב"ד נעשה פנימיות חב"ד/ו¹⁰, ואזי פנימיות חג"ת נעשה חיצוניות חב"ד, ואזי חיצוניות חג"ת נעשה פנימיות חג"ת וכך עולין הספירות עד שעולה חיצוניות נה"י ונעשה חלל ואזי **ומלכות דעשיה עולה מן הקליפות י"ג**.

והטעם שע"י שחושב בתורה בשעת המשא ומתן עולה פנימיות מחשבתו לעולם היצירה כי **יצירה היא בחי' וא"ו** [יט] כי ד' עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה הן כנגד ד' אותיות הויה, וד' אותיות הויה הן כנגד חכמה בינה תפארת ומלכות, נמצא שיצירה כנגד אות ו' שבשם הויה, שהוא כנגד התפארת, **שהיא בחי' התורה כמובא בזוה"ק** [כא/כב], **וע"י שמקשר פנימיות מחשבתו, בשעת עשיות המו"מ אל התורה כנ"ל,**

¹ מתדצו - הניצוצות

¹⁰ **תורה לה אות [ח]** וכש'אדם עוסק ב'משא ומתן ב'אמונה, עוסק ב'דיני ממונות, ה'ינו פ'שטא אורי'תא, ז'הו ב'חינת הק'רבת הק'רפן תמיד, ז'הקטרת הקטרת. פי על ידי התמיד עולים ח'כמה בינה דעת ד'עשיה ביצירה, וכל הניצוצות הקדושים ש'ב'קלפה עולים ב'סוד אחד עשר סממני הקטרת, ב'בחינת מלכות. וכש'האדם עוסק ב'משא ומתן, ז'המשא ומתן הוא ב'חינת דיני ממונות, ה'ינו פ'שטא אורי'תא. נמצא ב'שעת עשית המשא ומתן, עוסק ב'פ'שטא אורי'תא, ש'הם ב'חינת מט"ט המקנן ב'יצירה. נמצא ש'חכמה בינה דעת שלו ב'עשית המשא ומתן עולים ביצירה, ה'ינו לפ'שטא אורי'תא וכל ניצוצות הקדושה ש'יש בתוך העכו"ם ז'האצרות ש'סביבות ירושלים, עולים לבחינת אמונה, הנקרא ירושלים ומלכות. 'ב'ש'זה קם ז'ה נופל' (ח). פי ח'רפן אמונה הוא נקרא ח'רפן ירושלים, כ'מו ש'ד'רשו ח'כמינו, ז'כרונם ל'ברכה (ש'בת קי"ט): 'לא ח'רבה ירושלים עד ש'פסקו מ'מנה אנשי אמונה'. (עין שם מ'באר ד'כונתם על משא ומתן ב'אמונה) וכש'ירושלים, ה'ינו האמונה, ה'ינו משא ומתן, שהוא פ'שטא אורי'תא, מתג'ברת. אזי אלו העכו"ם ז'האצרות נופלים, ועולים מ'מנה כל הניצוצות הקדושים ש'בתוכם ב'סוד אחד עשר סממני הקטרת:

¹⁰ **פרי עין חיים** – שער התפלה – פרק ה – ונבאר עתה בחי' הדבור, כי הנה עד עתה היה התיקון לסלק ולדחות הקליפות מן הקדושה, ועתה ע"י הדיבור של התפלה, נוכל לעלות ולכלול העולמות, כל אחד ואחד בעולם שלמעלה ממנו. והנה נבאר בדרך קיצור, מה שאנו עושין עתה, מתחלת הברכות עד ברוך שאמר, כי כל זה הוא בבחי' דעשיה. והנה כל חלק תפלה זו, היא להעלות ג"ר דעשיה במקום ג"ת דיצירה, והנה כבר הודעתך, כי בכל העולמות יש פנימיות וחיצוניות, א"כ צריך בתחלה להאיר בג"ר דחיצונית דעשיה, כדי שיוכלו להודרך ולהיות בחי' פנימית ממש כדי שאח"כ יוכלו לעלות מוחין פנימית ג"ר דעשיה אל היצירה כנוצר. והנה באמת הארתו וזכוך חיצוניות ג"ר ה'נ"ל דעשיה, הוא ע"י ברכות של שחר, מתחלתו עד פרשת קרבן התמיד, כי הם מתברכין ומקבלין ברכה ושפע, שיוכלו להיות בבחי' פנימית ממש. ואח"כ ע"י פרשת קרבן התמיד, עולין פנימית ג"ר דעשיה למעלה ביצירה, וע"כ נקרא קרבן, כי הוא מקרב העולמות כולם, ומקרב התחתון, ומעלה אותם במקום העליון: **ונמצא,** כי בעליית פנימית ג"ר דעשיה ביצירה, הם נעשין בחי' חיצונית, אל החיצונית דג"ת דיצירה, כי ודאי הוא שחיצונית דיצירה, הוא יותר גדול מן הפנימית דעשיה. ואז נשאר חיצונית ג"ת דיצירה בבחי' פנימית, ופנימית ג"ר של עשיה נעשה חיצונית אליהם. ואז עולין פנימית ג"ת דיצירה, להיותן חיצונית אל חיצונית ג"ת דיצירה, שעתה חזר ונעשין פנימיות אליהם. ועולין פנימית ג"ר דיצירה, ונעשין חיצונית אל חיצונית דמלכות דבריאה, שעתה חזר להיות פנימית אליהם. ועולין פנימית מלכות דבריאה, ונעשה חיצונית אל חיצונית דג"ת דבריאה, שעתה חזר להיות אליהם:

¹⁰ **צ"ע דלעיל** אמר כשעושין מו"מ צריך שתהיה רק חיצוניות המחשבה בתוך המו"מ. אבל הפנימיות צריך לקשר לתורה. וכאן מבאר שע"י עולה פנימיות החב"ד ליצירה. ונעשה חלל במקום הפנימיות חב"ד לכן עולות המדרגות וחיצוניות חב"ד נעשה פנימיות. נמצא לכאורה שמיד כשחושב בתורה נעשה מחשבתו שבמו"מ לפנימיות מחשבתו ולא חיצוניות.

¹ בתקפא אל בור ונראה – הקליפית, בדפיר ותולד ותולדו הקליפות

¹⁰ פרי עין חיים שער תפלה פ"ה – עד ב"ש עולה פנימית ג"ר דעשיה, ומלבישין לג"ת דחיצונית דיצירה. וע"ש עוד בכל הפרק. ועיין לעיל תורה לה אות ח'.

¹⁰ ימוע ק"י שלמות כנגד ל' אותיות קס הויה

² בתולדו - שהוא בדפיר ותולדו - שהיא

¹⁰ וזהו נשא רע"ג דף קכב: ו' היא על ראש האדם ומטנה נכנסים בפיו ללמוד תורה. תיקוני וזה שבוחר חדש דף קנח. דאתעסק באורייתא שריא ו' בפנייה.

¹⁰ **זוהר רע"מ נשא דף קכב:** (ביאור מתוך מדבצ) – להבין מאמר הבא נעתיק מה שכתב האריז"ל (בשער רוח הקדש דף י"א) ח"ל לקרות הפסוקים (שנספס חק ל'סרל) ככל יום, כזכרה ויחלה ותפילין, ויכוין לעורכ היכאה מן אות י', והאהבה מן אות ה', והתורה מן אות ו', והתפילין שהיא מנחה מן אות ה' אחרונה, ע"כ.

זה שאמר ודיקנא אחרא על רישיה דאתקריאת תורה ודא ו' (ה"ג הגי"ה) ולכס אחר שורה על ראש האדם הנקרא תורה, שהוא סוד כלל של הכוח מו"מ לא לזלזלה שהוא סוד ו' דגס הויה, ובו הוא סוד התורה שכתב, ועל"ייהו אתמר ועל ז"ו נאמר ויברא אלהים את האדם ב'צלמו" ב'צלם אלהים" ברא אופו, הכי יש לאן תריין דייקנין טבין שני כלמים טובים, ד'אינון דבר וניקבא שהם בחי' זכר ונקבה, כלומר ז"ו לא לזלזלה, דבר מסטרא דאת ו' (ה"ג) הזכר מלד אות ו', כי מש"כ ב'צלמו" היינו כלל ו', וניקבא מסטרא דאת ה' הנקבה מלד אות ה', כי מש"כ כלל אלהים היינו כלל של המלכות הנקראת אלהים.

ותריין אתון אתערין ליה לבר נש לתורה ולמצוה וכו' אותיות י"ה מעוררות את האדם לתורה ולמצוה, ו' ידאה היינו יראה עלאה מחכמה שהיא סוד ו' דגס הויה, ודא איהי על רישיה דבר נש וזו היא השורה על ראש האדם, כי כל הדי' אותיות השם הויה שורות על ראש האדם, ומנה יעיל דחילו ללבא דבר נש למדחל מקדשא בריך הוא וממנה נמשכת יראה עלאה ללב האדם לירא מהקב"ה, ולנטרא גרמיה דלא יעבר על פקודין דלא תעשה ולשמור עמנו שלא יענור על מצות לא תעשה. ה' אהבה על

זהו בחי' פנימיות המוחין דעשיה, היינו של המו"מ, שהוא בחי' עשי', שעולה אל היצירה, דהיינו התורה כנ"ל, ומלכות דעשי', היינו בחינות האמונה שבמו"מ כנ"ל, עולה מן הקליפות, כי היא מבררת הניצוצות מהם ועולה מהם, ועל ידי שעלה חב"ד דעשיה ליצירה, שעל ידי זה עולות כל הספירות להשלים החלל שמעליהן על ידי זה יש מקומי' למלכות לעלות לעשיה.

עתה יבאר שכיון שכנ"ל ירושלים שמתיה בין הגויים, דהיינו את האמונה בקליפות, הקליפות אוחות בה מאד דבר שגורם למי שעוסק במשא ומתן שמאד קשה לו לעשות במו"מ באמונה, ואפ כן מנין יש לה הכח לעמוד בכל הניסיונות ולהתגבר על הקליפות שהן ע"ז של תאוות ממון ולעלות מהן באמונה שלימה עם הניצוצות הקדושים. ומבאר שהכח לזה מקבל מהתורה שחושב בה בשעת המשא ומתן. ועיין תורה לה אות ו' שם מבאר שאת הכח לזה מקבל ע"י שמקיים ודובר אמת בלבבו כרב ספרא ע"י/ש"י. (ואולי ע"כ כאן המו"מ נחשב למלחמה כמבואר לקמן, אבל בתורה לה ע"י העצה של דובר אמת בלבבו, קל יותר להתגבר לכן לא כתב שם שהיא מלחמה, אע"פ שבוודאי גם שם היא מלחמה, אלא שבלא העצה של דובר אמת בלבבו המלחמה קשה הרבה יותר)

גם על ידי זה שעולה חב"ד ליצירה, דהיינו על ידי שמקשר מחשבתו אל התורה, על ידי זה מקבלת האמונה כח לברר הניצוצות מן הקליפו' ולעלות מהם, כי בלא זה הכח, היה אפשר שיתאחזו גם הם בעצמן בהאמונה ח"ו. אך על ידי שמקשרין פנימיות המחשבה אל התורה, מקבלת כח לעלות כנ"ל, ואזי נעשית מלחמה, כי צריך ללחום עמהם להוציא הניצוצות מהם :

עתה יבאר כיצד עניין המשא ומתן באמונה רמוז בפסוק "כי תצא למלחמה", כי "תצא" רומז ל"שמח וכולון בצאתך", דהיינו שהיוצא לעסוק במו"מ הוא כיוצא למלחמה, וכן הוא התרגום חדי וכולון במפקר לאגחא קרבא על בעלי דבבך. וביאר החיד"א¹⁰ שכיון שכולון מפרנס את יששכר בטוח שינצח במלחמה. נמצא נפלא שאפשר שרבנו במה שסמך כאן עניין וכולון ויששכר כוון לרמוז גם שהעצה לנצח במלחמת המשא ומתן היא שיקבל על עצמו לתמוך בלומדי תורה/י. וכן ראיתי מפורש בלק"ה/י.

רישיה דבר נש אות ה' ראשונה דסס הוי"ה שהיא צנינה, שורה גם כן על ראשו של אדם, ומנייה עאל רחמינו דקדשא בריהו הוא על רמ"ח אברין דיליה וממנה נכנסת ונמשכת אהבה הקב"ה על רמ"ח אברים שלו, לקיימא בהון פקודין דעשה כלי לקיים בהם רמ"ח מלות עשה.

הנה מה שכתוב כאן כי יראה הוא מלות ו' דחכמה, והאהבה היא מלות ה' דצנינה, ונס' ת"ז ריש תי' נו דף פ"ע ע"ב איתא ח"ל, דחילו מסטרא דלת ה' וכו', ו' איהי רחמי, פירוש אהבה, כנר חידן סס כנסא מלך שיש יראה הרוממות שהיא יותר מעולה מאהבה, ויראה זו היא דחכמה שהיא אות ו', וצנינות יראה זו איירינן הכא, אבל יש עוד יראה שירא מהקב"ה בין כשעושה לו טובות ובין כשענת ליה ח"ו, ויראה זו היא צנינות, ויש עוד יראה העונש שהיא צנינות, וכן יש כמה מדרגות צנינות, עיי"ש. עוד כתב ב' מארסב"י כאן, כי יש צנינה שהחכמה נקראת יראה לפי שיש לה יראה לעלות אל הכתר, והצנינה נקראת אהבה לפי שהאהבה את אהבה גמורה, ואינה יראה ממנו כי הוא בעלה, ועיי"ש בלחיות.

וממשיך דכרו ואתר ו' איהי על רישיה דבר נש אות ו' של השם הוי"ה שורה על ראשו של אדם, ומנייה ייעול על פומא דבר נש מלילין לאולפא באורייתא וממנה נכנסים ליצורים צפה האדם ללמוד תורה, כי וז"ל היא צנינת תורה שכתב, ובהאי וניה נאמר קחו עמכם דברים שסס דברי תורה, ועל ידי זה ושובו אל יהו"ה תשלימו את השם הוי"ה.

¹⁰ גם בדפוס ותולדו - עשיות, מתולדו - עשיות

¹¹ בתקפא לא ברור ונואה - מקים, בדפוס ותולדו ומתולדו - מקום

היינו תורה לה אות [ז] אבל פשאדם מניס שכלו, היינו נשמתו, בתוך האמונה, היינו פשא אורייתא, היינו משא ומתן, בבחינת: "חדשים לבקרים". אזי צריך לשמר האמונה, שלא יינקו ממנה החיצונים. כי היא שוכנת בתוך החיצונים, בחינת (תקאל ה'): "זאת ירושלים שמתיה בתוך הגוים וסביבותיה ארצות". וירושלים היא בחינת אמונה, כמו שכתוב: "קריה נאמונה". והוא בחינת לילה, כמו שכתוב: "ואמונתך בלילות". והוא פשא אורייתא, כמו שאמר חכמינו, וזכרונם לברכה: "במחשבים הושיבני", "ולחשף קרא לילה". והיא בחינת המאור הקטן, כמו שכתוב: "ואת המאור הקטן לממשלת הלילה". וצריך להמשיך בחינת חשמ"ל מעולם הבינה, להלביש את המלכות, היינו אמונה, שלא יינקו ממנה העכו"ם והארצות שסביבותיה. וכשאדם עוסק במשא ומתן כל כך באמונה, כמו רב ספרא, ומקיים (תהלים ט"ו): "ודובר אמת בלבבו" (כמו שאמר רבותינו, וזכרונם לברכה, מכות כ"ד), זו הבחינה נעשה חשמ"ל, היינו מלבוש, סביב האמונה. ואזי אמת מספכת על בנהא (ו). שלא יינקו ממנה. והיא: "אם לבינה תקרא" (משלי ב'), ובינה לבא (הקדמת תקונים). וזה שמקיים: "ודובר אמת בלבבו", אזי אמת מספכת על בנהא. שהלב עושה חשמ"ל, היינו מלבוש, סביב האמונה, שלא יינקו ממנה החיצונים:

הרב חיד"א חומת אנך דברים (לג יח) אות ו. שמח וכולון בצאתך. למלחמה כמו שתרגם אנקלוס שמח שאתה נוצח שהרי יששכר באהלך עוסק בתורה וכמ"ש פ"ק דמכות עומדות היו רגלינו במלחמה בשערים המצויינים בהלכה וכו'.

ענין בספר שמח וכולון פרק כה אות לב - בתרגום אונקלוס עה"פ שמח וכולון בצאתך (דברים לג יח) ולכולון אמר חדי וכולון במפקר לאגחא קרבא על בעלי דבבך עכ"ל. ורבינו החיד"א בחומת אנך (ח"א פר' ברכה ו) כתב דכולון יוצא שמח למלחמה כיון דבטוח הוא שינצח דיששכר באהלך עוסק בתורה, וכדאיתא במכות עומדות היו רגלינו במלחמה בשערי המצויינים בהלכה עכ"ד.

והגר"ח פלאגי זצ"ל בספרו צדקה לחיים (מערכת מ) כתב בזה"ל: מחזיק ידי לומדי התורה וזכה שיבא תשועה על ידו ויהיה נוצח במלחמה כדאיתא בתנא דבי אליהו (סא"ר פ"ט) וז"ל: ומה נשתנה וכולון ונפתלי מכל השבטים שבאת תשועה גדולה לישראל על ידיהן שנאמר ולקחת עמך עשרת אלפים איש מבני נפתלי ומבני וכולון כך אמרו חכמים וכולון שמש את יששכר ועל שעשה לו אכסניא, ופי' הרב ישועות יעקב שהספיק לו מזונות שיוכל ללמוד. והטעם כמ"ש בזה"ק (וישלח דקעא). דע"י שאינן מחזיקים ידי

וזה פירוש נבט/ל כי תצא למלחמה וכו'. כי תצא, זה בחינות מו"מ, בחי' ברכת משה

רבנו לשבט זבולון (דברים לג) שמח זבולון בצאתך וכו' (לב) כפרש"י שם זבולון היה עוסק במסחר ומפרנס את יששכר, ועיין שם תרגום אונקלוס שהציאה למסחר היא יציאה למלחמה על אויבי, ופרשו (עיי"ש שפתי חון

חזומת אנך ועוד) שמח זבולון אע"פ שיצא לסכנות מלחמת הפרנסה שמח כי סמך על זכותו של יששכר. מבואר בטור יו"ד סימן רמז/כ"ג שהמפרנס לומדי תורה נחשב כלומד תורה בעצמו/ל"ד, ובש"ע שם כתב הרמ"א שבעוה"ב יחלקו בשכר, וכן במדרש/ל"ו מבואר זבולון ויששכר עשו הסכם שותפות בשכר עוה"ב. נמצא ששכרם שווה, ומבאר

לומדי תורה אז עושים רגלים לנחש הקדמוני ומלכות חייבא מתגברת על ישראל יע"ש. וזהו הטעם שעי מצות מחזיק ידי לומדי תורה מתקרבת הגאולה וכמ"ש הרב לחם הפנים בפני האגדה. עכ"ל.

והחתם סופר בתורת משה על התורה (פ' וזאת הברכה) כתב דשמח זבולון בצאתך היינו בצאתו למלחמה דמצינו בשמואל ושאל כשהיו יוצאין למלחמה קודם היציאה היו מקריבין קרבן להגן עליהם, אבל אין זה בטחון כל כך דמצוה רק בעידנא דעסיק בה מגנא ומצלי. משא"כ זבולון שזכות תורה ותפילה בידו בכל עת היה לו בטחון רב. וזהו שאמר "שמח זבולון בצאתך" למלחמה כי יששכר באהליך. אבל "עמים" היינו שאר השבטים, "הר יקראו" לזבוח שם ואינו בעידנא עכ"ד החת"ס.

ושבט יששכר אין דרכם כלל לצאת למלחמה, כמו שכתב אלרד הדני במסעותיו, ומוכן לפי"ז בשירת דבורה (שופטים ה) שבאה בטענה על אותם שבטים שלא הצטרפו לסייע למלחמה, ואילו על שבט יששכר אמרה (שופטים ה' טו) "ושרי ביששכר עם דבורה" דעליהם אין שום טענה דתפקידם הוא לעסוק במלחמתה של תורה תדיר, ובזמן שקולם נשמע בבתי מדרשות אין ידי עשוי שולטות.

כ"ל"ה שותפין ג' א' – (ג) וזהו בחינת שותפות שמשתתפין שניהם יחד באיזה משא ומתן ופרנסה, כי מולא דבי תרי עדיף, כמו שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה. כי מחמת שעשית המשא ומתן הוא בחינת מלחמה גדולה, וכמבאר בדברי רבנו זכרוננו לברכה במקום אחר (בסימן רפ) על פסוק כי תצא למלחמה, שהמשא ומתן נקרא מלחמה, הינו כנ"ל, כי צריכין או מלחמה גדולה ללחם עם בחינת המטה עז הנ"ל. להוציא החיל והעשירות מעמקי הקלפות, ועל פן מחמת שהמשא ומתן הוא בחינת מלחמה גדולה, על פן על פי רב כל המשא ומתן והמלאכות הגדולים אינם נעשים על ידי אדם אחד כי אם על ידי שותפות והתחברות כמה אנשים שמתחברין יחד, כי צריכין כמה אנשים שיתחברו לנצח המלחמה הזאת להוציא מהסטרא אחרא כל ניצוצות הקדושים על ידי המשא ומתן....

(ד) ועקר שרש השתפות דקדשה נמשך משתפות יששכר וזבולון שעשו שניהם שותפות דקדשה שאחד יעסק בתורה והשני יעסק במשא ומתן ופרנס את אחיו וזה עקר השתפות דקדשה, כי זה עקר תקון המשא ומתן פשוטין לעסק במשא ומתן להחזיק את התלמיד חכם העוסק בתורה ועבודה באמת לפרנסו ולתן לתוף פיו כל הצטרכותו, כי אז פודאי יזכה לנצח את המלחמה לגמר המשא ומתן בקדשה גדולה ויעשה תקונים גדולים על ידי המשא ומתן בעצמו, כי יזכה להוציא כל ניצוצות הקדשה על ידי המשא ומתן כנ"ל.

כ"ג * דברים כא

כ"ג דברים פרק כא (י) כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ידך אלהיך בידך ושבת שבי:

רש"י (י) כי תצא למלחמה – במלחמת הרשות הכתוב מדבר שבמלחמת ארץ ישראל אין לומר ושבת שבי שהרי כבר נאמר בשבעה אומות לא תחיה כל נשמה:

אור החיים – וליישב הכתוב צריך להעיר בענין, למה יצו ה' כדברים האלה לטמא אדם עצמו בבת אל נכר, ובפרט בעת מעשה הנס במקום שצריך להוסיף טהרה ודיקות בה, יתיר לעשות מעשה כיעור השנאוי אצלו יתברך, וזה יפעיל הרחקת דביקותו בו יתברך, בשלמא התרת אכילת איסור מצינו לרמב"ם ז"ל (הלכות מלכים פ"ח ה"א) שנתן טעם אם ירעב, והוא טעם נכון, אבל מעשה זה יתעבנו עושונו, ורבותינו ז"ל אמרו (קידושין כא): לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, ומן הראוי הוא להכניעו ולאבדו מלב עם קדוש בומן ההוא אשר "מלכם בראשם" להלחם להם:

אכן יסוד הדבר וסודו הוא על פי דבריהם ז"ל שאמרו שבחטא אדם הראשון נשבו כמה נשמות יקרות ביד סטרא אחרא והם נשמות הגרים, וצא ולמד כמה וכמה גדולי עולם באים מהאומות, ורות המואביה תוכיח, וכמה גדולי עולם (סנהדרין צו): שמעיה ואבטליון, ואונקלוס הגר, וכאלה רבות:

עוד אגלה לך סוד אחד, תמצא נשמה טהורה דבוקה בנשמה טמאה, ואין כח בטהורה להטות הטמאה להטיב והיא מונחת שם עד עת דרור, וצא ולמד כיוצא בזה מנשמת רבי חנינא בן תרדיון שהיתה דבוקה בשכם בן חמור, כרמוז בתיבת רחב"ת ידים (בראשית לד כא) כאמור בדברי המקובלים, ומצינו שהנפש הלזו לא עשתה מפעל טוב (בחמור) [בשכם] ויצתה כשדבק בדינה מצאה הנפש מינה ונדבקה בו כאומרו ותדבק נפשו בדינה (בראשית לד ג), ושומר לך כלל זה:

כ"ג דברים פרק לג (יח) ולזבולון אמר שמי זבולון בצאתך ויששכר באהליך:

תרגום אונקלוס (יח) ולזבולון אמר חדי זבולון במפקך לאגחא קרבא על בעלי דבבך ויששכר במהכך למעבד זמני מועדיא בירושלם:

רש"י – שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך – זבולון ויששכר עשו שותפות זבולון לחוף ימים ישכון ויוצא לפרקמטיא בספינות ומשתכר ונותן לתוף פיו של יששכר והם יושבים ועוסקים בתורה לפיכך הקדים זבולון ליששכר שתורתו של יששכר ע"י זבולון היתה:

שמח זבולון בצאתך – הצלח בצאתך לסחורה: ויששכר – הצלח בישיבת אהליך לתורה לישב ולעבר שנים ולקבוע חדשים כמו שנאמר ומבני יששכר יודעי בינה לעתים ראשיהם מאתים ראשי סנהדרין היו עוסקים בכך. ועל פי קביעת עתיהם ועיבוריהם:

כ"ג מבואר בתרגום אונקלוס שם חדי זבולון במפקך לאגחא קרבא על בעלי דבבך.

כ"ג טור יו"ד סימן רמז כל א' מיישראל חייב בת"ת בין עני בין עשיר בין שלם בגופו בין בעל יסורין בין בחור בין אם הוא זקן גדול אפי' עני מחזיר על הפתחים אפי' בעל אשה ובנים חייב לקבוע לו זמן לת"ת ביום ובלילה שנא' והגית בו יומם ולילה ומי שא"ל לו ללמוד מפני שאינו יודע כלל ללמוד או מפני טרדות הזמן יספיק לאחרים הלומדים ותחשב לו כאילו הוא לומד בעצמו כמו שדרשו חכמים בפסוק שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך.

רבנו שאעפ"כ לשון התורה "בצאתך" רומז **כי מו"מ נקרא בחי' צאתך** בחי' חיצונית, **כי אף על פי שזבולון ויששכר שוים** [ל"ו/ל"ז] בשכר עולם הבא/ל"ח, **מחמת שזבולון היה מספיק ליששכר, ונאמר עליו שמח זבולון**, כי הצלחתו ושכרו מובטח. **על כל זה נקרא צאתך** בחי' חיצונית, **ויששכר אהליך** בחי' פנימית, **כי אף על פי כן, עבודת התורה היא פנימיות יותר, והיא למעלה מעבודת המו"מ, אע"פ שגם המו"מ היא עבודה גדולה. כי הוא מספיק את הת"ח**, ע"י שיוורד לעסק המו"מ הנמצא בתוך הקליפות ועבודה זרה של תאוות ממון, ועומד בניסיון לתת מרווחיו ללומדי תורה ונאמר **עליו שמח זבולון, על כל זה נקרא צאתך**, כנ"ל שרק פנימיות החב"ד שלו בתורה, אבל בפועל עסוק בגשמיות המשא ומתן, **נגד עבודת התורה שהיא בחינות יששכר באהליך**, שיששכר כל כולו וכל מחשבתו בתורה, כולו בעולם היצירה. **כי אע"פ שגם השתדלות הפרנסה היא עבודה גדולה לטאעפ"כ** אף על פי כן **עבודת**

בית יוסף שם – [בדק הבית] כתב רבינו ירוחם בנ"ב (סוף ח"ה כג.) העוסק בתורה קודם שיעסוק יכול להתנות שיעסוק חבירו בסחורה ויטול חלק מלימודו כמו יששכר וזבולון אבל אחר שעסק כבר ונותן לו חלק בשביל ממון אינו כלום כדכתיב (שיר השירים ח ז) אם יתן איש את כל הון ביתו וגו'. וזה ענין הלל ושכר כדאיתא בפרק היה נוטל (סוטה כא.) ומסתברא שהעוסק אבד שכבר ביטל חלקו כך כתבו המפרשים עכ"ל [א] [עד כאן]:

ל"ז בספר שמח זבולון פ"א אות ב' מביא מקור לדבר הטור – מקדושין כט: הוא ללמוד ובנו ללמוד הוא קודם לבנו ואם היה בנו וריו וממולח הוא קודם לאביו. והקשו מאי שנא משאר מצוות שבגופו שבנו לא יכול לפטור אותו אפילו הוא חריף ממנו. ובש"ע הרב ת"ת פ"א הלכה ז' כתב כי מאחר שבלימוד בנו גם הוא מקיים מצוה של תורה כמו בלימוד לעצמו, והרי בנו הוא נבון ומשכיל יותר בלימודו.

ל"ח במדבר רבה פרשת נשא פרשה יג פסקא טו – בא נשיא זבולון והקריב קרבנו על השותפות שהיה לו עם יששכר אחיו לפי שהיו זבולון ויששכר שותפים יששכר היה עוסק בתורה וזבולון היה עוסק בפרקמטיא והיה טורח זבולון ונותן לתוך פיו של יששכר.

ועיין מנחת יצחק ח"ז סימן פו שתחילה רצה לומר שהסכם שותפות בשכר עוה"ב התחיל בשמעון אחי עזריה המבואר בסוטה כא. ואילו זבולון תמך ביששכר בלא הסכם שותפות, ודחה זאת מפני המדרש הנ"ל.

^פ עיין לעיל תורה רד [דף קא:]: ועיין משנה ובהם א' ב' וטהרות ח' ז' שמעון אחי עזריה ע"ש ברטנורא ועיין סוטה כא. ועיין מנחת המעורר פ"ב אות רנד

ל"ט עיין מנחת המעורר פרק שני [רנד] – התורה נותנת גם כן חיים למחזיקים ביד לומדיה, כדגרסינן במסכת כתובות, בפרק בתרא (קיא, ב): כל המשתמש באור של תורה טל תורה מחיהו וכל שאינו משתמש באור תורה אין טל תורה מחיהו. כיון דחזיה דקא מצטער, אמר ליה: רבי, מצאתי להם מנוחה ממקום אחר: ' ואתם הדבקים בה' אלהיכם' וגו' (דברים ד, ד), כדאיתא בפרק (ה) [ב] מחלק ב, באיכות הזווג (סי' קסט, ב):

וגרסינן בבבא שו"ת רבה: 'זבולון לחוף ימים ישכן' (בראית מט, יג), קדם זבולון ליששכר, והרי היה יששכר גדול מזבולון, שכן הוא מיהסן: 'יששכר זבולון' (שמות א, ג)? אלא, לפי שהיה יששכר עוסק בתורה וזבולון עוסק בפרקמטיא ובא ומאכילו, לפיכך קדמו הכתוב, שנאמר: 'עץ חיים היא למחזיקים בה' (משלי ג, יח) ולא לעמלים בה:

וגרסינן בויקרא רבה: 'למחזיקים בה', למי שמחזיק ידי לומדי תורה ומסיען מממונו, כשמעון אחי עזריה, על שהיה עזריה יוצא בפרקמטיא ובא ונותן לתוך פיו של שמעון נקרא על שמו:

וגרסינן במדרש תנחומא: 'עץ חיים היא למחזיקים בה', אלו נאמר 'לעמלים בה' לא היתה תקומה לאחרים, אלא 'למחזיקים בה', למחזיקים ידי לומדיה. כיוצא בדבר: 'ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת', (דברים כז, כו) אלו נאמר 'אשר לא ילמד את דברי התורה', לא היתה תקומה לאחרים, אלא 'אשר לא יקים' [אשר לא יקים] את ידי לומדיה, שנאמר: 'עץ חיים היא למחזיקים בה' וגו':

וגרסינן במדרש שיר השירים. 'אל גנת אגוז ירדתי' (שיר השירים ו, יא). אמר רבי אלעזר: לא הוה צריך קרא למימרא אלא 'אל גנת ירק', ולמה אמר 'אל גנת אגוז'? מלמד שנתן להם כחן של נטיעות וזיון של ירק. רבי עזריה אומר: תרתי, מה אגוז זה עזו משמר את פריו, כך עמי הארץ שבישראל מחזיקין בדברי תורה, הדא הוא דכתיב: 'עץ חיים היא למחזיקים בה': ולא עוד אלא שהמחזיק ביד לומדי תורה זוכה בעולם הבא, כדגרסינן במסכת פסחים, פרק מקום שנהגו (גג, ב): אמר רבי יוחנן: המטיל מלאי לכיס של תלמיד חכם זוכה ויושב בישיבה של מעלה, שנאמר: 'כי בצל החכמה בצל הכסף' (קהלת ז, יב):

ל"ח שוים – צ"ע האם שוים חצי חצי או שניהם מקבלים שכר שלם. עיין סוטה כא: שמעון אחי עזריה. ובמדרש ויקרא רבה (כה ב) והלא שמעון היה גדול מעזריה אלא ע"י שהיה עזריה עוסק בפרקמטיא ונותן בפיו של שמעון לפיכך נקרא ההלכה על שמו. וכן כתב השל"ה בספרו מעלות התורה שהמהרש"א נקרא שמואל אידייליש על שם חמותו שהחזיקה ופרנסה אותו. ועיין בזה בש"ע יו"ד רמו א'. ועיין חתם סופר עה"ת פרשת כי תבא שבעוה"ב זבולון שמח ויששכר עצוב כי צריך לתת לו מחצית השכר. אבל עיין לבעל ההפלאה בפתיחה למסכת כתובות אות א' שכתב ששניהם מקבלים שכר שלם כמשל המדליק נר מנר. וכן כתב האור החיים שמות ל' יג שיששכר לא מפסיד כלום. וכן העיד רבי פנחס מקוריץ בספרו מדרש פנחס (ח"ב עמ' יא) בשם הרה"ק מאפטא דהוי כמדליק נר מנר. והנפש החיים כתב שאפילו אם צריך להתחלק בשכר חצי חצי הרי אמרו חז"ל הווי משמשים את הרב שלא עמ"נ לקבל פרס ולמה תהיה עינו רעה בחברו לתת לו מחצית שכר. אבל עיין שו"ת אבקת רוכל למרן הבי"י סימן ב' שכתב שמוטר ללומד תורה לחלוק שכרו עם התומך בו רק עם בלא זה יצטרך לחזור על הפתחים ויתבטל מהלימוד, ואל"ה אסור, ולמד זאת מפרש"י סוטה כא. שפרש"י שהלל למד מתוך עניות גדולה.

ועיין בזה מנחת יצחק ח"ז אות ק' (עפ"י גליון קנין תורה פרשת שמיני תשסח) ועיין **אגרות משה** יו"ד ד' לו ועיין גליון **שמעתא עמיקתא** פרשת ויחי תשעט גליון שע. ונדפס על זה ספר שלם הנקרא **שמח זבולון** להרב יעקב חזקיהו פיש ירושלים תדש"מ)

התורה למעלה יותר [2]. וצ"ע כיון שהם שוים כנ"ל, שעל כן נאמר שמח זבולון, א"כ במה מתבטא שיששכר פנימיות וזבולון חיצוניות.

ונראה כוונת רבנו זבולון הוא בחי' צאתך בחי' חיצוניות, לומר שאע"פ שיש בחי' שהם שוים, אבל הם תמיד יישארו בבחי' פרי וקליפתו, וכמו שבעוה"ז עולם הגשמי, היה יששכר מתקיים ע"י זבולון, להבדיל בעוה"ב יתהפך, שזבולון יהיה מתקיים שכרו ע"י יששכר, ולא יהיה עצמאי. וגם בזה מסתמא יהי חילוקים רבים כמו שיש קליפה הנאכלת עם הפרי ויש קליפה שאינה נאכלת, כך מסתמא תלוי במדרגת התומך עד כמה בעצמו זיכך עצמו ומסר נפשו. וצ"ע.

ובאמת צ"ע כיצד יתכן שלזבולון יהיה העונג של יששכר בעוה"ב שהרי לא הורגל בתענוג רוחני של תורה. מאידך עיין תורה יט תנינא שם מבאר רבנו שא"א לומר שרק בעלי השכל יזכו לשכר עוה"ב כדעת האפיקורסים, אלא עיקר השגת התכלית רק ע"י תמימות ויראת שמים ומצוות מעשיות בפשיטות. מאידך א"כ מדוע אמרו (פאה א א) תלמוד תורה כנגד כולם. ועיין בזה לעיל בהקדמה לתורה.

וכן כל מדרגיגה ומדרגיגה נגד המדרגיגה שלמעלה ממנה, נקראת המדרגיגה שלמטה צאתך נגד המדרגיגה שלמעלה, שהיא נקראת אהליך.

ואפי' מי שעובד הש"י בדביקות, שזה בחי' יחודא תתאה/מ"א עכ"ז עם כל זה נגד המדרגיגה שלמעלה' **ממנה עוד, דהיינו יחודא עילאה, שהיא התכללות בו ית' עד שלא מרגיש מציאות עצמו, נקרא אפי' דביקות בחי' צאתך.**

וזהו כי תצא, היינו בחי' מו"מ כנ"ל בחי' שמח זבולון בצאתך,

וזהו למלחמה על אויביך, כי אז הוא שעת מלחמה עם האויבים כנ"ל, עם היצה"ר וקליפת תאוות ממון ויצר השתדלות על פרנסה וכוחי ועוצם ידי, המסית למצא היתר לגניבת דעת ושקר והונאה ורמאות במו"מ, כדי להרויח יותר, וגם מתלבש במצוות הפרנסה והחזרת חובות, ופיוס האשה, והנושים, וצריך להתגבר על כל הפיתויים והסתות היצר והתאוה ולעשות המשא ומתן באמונה, **כי צריך לברר ולהעלות הניצוצות מהם כנ"ל** שרק ע"י שמחויק באמונה שלימה מעלה אותה מהקליפות ואת הניצוצות הדבוקים בה.

וזהו ונתנו ה' אלקיך בידך, בידך זה בחי' אמונה, מ"ב"ש במלחמת עמלק בריפדים לפני שבאו לסיני למתן תורה, יצא יהושע להלחם בעמלק למטה, ומשה רבנו ישב על ההר ואהרן וחור תומכים בידיו, והיה נלחם בתפלה בשרו של עמלק שלמעלה, ועל תפלה זו כתיב (שמות יז) **ויהי ידיו אמונה, נמצא ש"בידיך" רומז לאמונה, וה' אלקים נותן את האויב, שהם הקליפות, בידי האמונה/מ"ד.** ונפילת סט"א היא תקומת המלכות אמונה, ואזי עולה המלכות אמונה, עם הניצוצות הקדושים **כי על ידי אמונה מעלין הניצוצות מ"ה כנ"ל.**

וזהו ושבת שבינו זה הניצוצות הקדושים, שהם בחינות התורה כי הם שברי אותיות של תורה נפלו לקליפות, וע"י מו"מ באמונה שפנימיות מחשבתו בתורה, מעלה אותן מהשבי, **כמ"ש** על משה רבנו, שעלה להר סיני ארבעים יום וארבעים לילה לקבל את התורה, שהיתה כמו בשבי עד אז (תהלים סח)/מ"ו **עלית למרום שבת**

² עיין לעיל תורה כה אות ג [דף לה].

^{מ"א} **עיין תורה יא** אות ה' ואת ו' יחודא עלאה ויחודא תתאה ותורה לא אות ה' אליעזר ברית תתאה ואברהם ברית עלאה. שמעתי ביאור מהריצ"ח שיחודא תתאה הוא דביקות גדול בהקב"ה, אבל יחודא עילאה היא התכללות בו ית' עד שלא מרגיש מציאות עצמו כלל.

^{מ"ב} גם בתולד-אלקיך, ומתולדו - אלהיך

^{מ"ד} מתוצו - כמ"ש

^{מ"ד} **עיין לק"ה מקח וממכר** הלכה א אות (ב) וְהָיָה כָּל הַקְּנִיּוֹת הוּא כְּדֵי לְקַיֵּם הַמִּשְׁאָ וּמִתֵּן שְׂלָא יִשְׁנֶה עוֹד וְזֶה הוּא בְּחִינַת הַגְּבֻהָ, שְׁהוּא קִנְיָן חָשׁוּב בְּיִתְרָ, כִּי הַגְּבֻהָ הוּא שְׁמִגְבִּיהַ מִמֶּשׁ הַדָּבָר וְנוֹשְׂאָו וּמְרִימוֹ לְהַשִּׁיבוֹ לְמִקוּמוֹ בְּבְחִינַת מִשְׁאָ וּמִתֵּן כְּנ"ל, כִּי הַגְּבֻהָ הוּא מִן הָאָרֶץ שְׁשֵׁם נְפִילַת הַנִּיצוּצוֹת, כִּי נִפְלוּ מִמֶּשׁ מִשְׁמִים לְאָרֶץ וְעַקְר הַהַגְּבֻהָ הוּא בְּיָדִים שֶׁהֵם בְּחִינַת אֲמוּנָה, כְּמוֹ שְׁכַתֵּב רַבְּנוּ גֵרוֹ יְאִיר, שָׁם, כְּמוֹ שְׁכַתוֹב, "וְיִהְיֶה יָדָיו אֲמוּנָה". וְעַל יָדֵי הַהַגְּבֻהָ שְׁמִגְבִּיהוּ בְּיָדָיו מִן הָאָרֶץ הוּא מְגַבִּיהַ וּמְרִים הַנִּיצוּצוֹת מִנְּפִילָתָם כְּנ"ל עַל יָדֵי הָאֲמוּנָה שְׁבִיָּדִים כְּנ"ל וְאִזִּי נִתְקַיֵּם הַמִּקְחָ מֵאַחַר שְׁכַבְרָ נִתְתַקְנָה וְעַלִּתָהּ הָאֲמוּנָה בְּבְחִינַת (דְּבָרִים לב) כִּי אֲשָׂא אֶל שְׁמַיִם יָדַי. בְּבְחִינַת שְׂאוּ יְדֵיכֶם קִדְשׁ, דְּהִינּוּ שְׁמִגְבִּיהִין הָאֲמוּנָה עִם הַנִּיצוּצוֹת אֶל הַקִּדְשָׁה וְאִזִּי אֵי אֶפְשָׁר לְשַׁנוֹת הַמִּקְחָ עוֹד, דְּהִינּוּ לְקַלְקֵל אֲמוּנַת דְּבוּרוֹ וּלְשַׁנוֹתוֹ, כִּי כָּבֵר עֲלֵתָהּ הָאֲמוּנָה עִם הַנִּיצוּצוֹת שְׁבַה־מִשְׁאָ וּמִתֵּן וְנִתְתַקְנָה וְעַל יָדֵי זֶה נִתְקַיֵּם הַמִּשְׁאָ וּמִתֵּן, כִּי זֶה עַקְר הַמִּשְׁאָ וּמִתֵּן כְּנ"ל:

^{מ"ה} מתוצו - הוצוצות

^{מ"ו} **תהילים פרק סח** (יח) רָכַב אֲלֵהֶם רִבְתִּים אֶלְפֵי שָׁנָן אֲדָנִי בָּם סִינִי בְקִדְשׁ: (יט) עֲלִיתָ לְמָרוֹם שְׁבִיתָ שְׁבִי לְקַחַת מִתְּנוֹת בְּאָדָם וְאָף סוֹרְרִים לְשִׁפְזָן יְהִי אֲלֵהֶם:

רש"י (יט) עלית - אתה נגיד עמו משה בן עמרם למרום, שבת שבי את התורה, ולקחת מתנות מן העליונים ולתתם לבני אדם. ואף סוררים לשכון יה אלהים - אף עוד גרמת ששכן הקב"ה במשכן בתוך עם שהיו סוררים וממרים ומקציפים אותו:

שבי כנ"ל שע"י שהאדם בשעת משא ומתן עולה במחשבתו לעולם היצירה, הוא מעלה שברי אותיות של התורה/מ"ו מהשבי שבעמקי הקליפות:

עד כאן ביאור החברותא

^{מ"ו} עיין לק"ה דינינים ד' ב' – באורייתא ברא קדשא בריה הוא עלמא, כמו שכתוב, "ואהיה אצלו אמן". אל תאמר 'אמן' אלא 'אמן' וכו' (זהר הקדוש). והתורה היא בלא אלקות, כי קדשא בריה הוא ואורייתא וישאאל בלא חד, כי על ידי התורה שקבלו ישראל נתגלה אלקותו השוכן בכל דבר ומחיה אותו וצריך כל אדם לידע ולהאמין תמיד באמונה שלמה שבכל דבר שבעולם אפלו בכל עסקי חל, בכלם מלבש חיות אלקות שהוא אותיות התורה המחיה ומקים את הדבר. וזה עקר עסק המושא ומתן כדי להעלות ולברר הניצוצות הקדושים שנפלו לשם שהם אותיות התורה הנעלמים שם, כי ידוע שהקלפה קודמת לפרי בכל דברים הגשמיים אפלו של הטר, החיות שבו כל זמן שאין מעלין ומקשרין אותו אל התורה אזי החיות הוא בבחינת שביקה, שהוא בחינת אותיות וניצוצות הנפולין משבירת כלים שאדם הראשון היה צריך לתקנם ועל ידי הטא' נתקלקלו יותר, והכל צריך תקון וקדם התקון אזי החיות הוא בבחינת אותיות וניצוצות הנפילין והשבירין, כי הם רחוקים עדין משרשם ונמשך עליהם השפע והקיום מה' יתברך בהעלם גדול.